



FACULTAT
D'EDUCACIÓ, TRADUCCIÓ
I CIÈNCIES HUMANES

UVIC | UVIC-UCC

EL PATI COM A ESPAI EDUCATIU EN EDUCACIÓ INFANTIL

Treball de Final de Grau de Mestra d'Educació Infantil

Marta Ordóñez Martínez

4t curs en Grau d'Educació Infantil (2020 - 2021)

Tutora: Judit Sabido Codina

Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes

Universitat de Vic - Universitat Central de Catalunya

14 de Maig del 2021

Agraïments

Aquest treball no hauria estat possible sense el suport, l'ajuda i la contribució de totes aquelles persones que han estat a prop meu al llarg d'aquest treball.

En primer lloc, agraeixo l'oportunitat que em va oferir l'escola de Cardedeu, sobretot a les educadores de l'etapa d'Educació infantil, per dedicar-me el seu temps, suport i sobretot per facilitar-me tant les coses que han fet possible aquesta recerca i projecte. En concret, m'agradaria agrair a la meva tutora de pràctiques, ja que ella ha estat qui m'ha acompanyat en tot moment i m'ha encoratjat a fer l'estudi a la seva escola, als seus alumnes i per tant, al seu pati d'aula. També agraeixo a la Judit Sabido l'atenció i guiatge que m'ha donat al llarg d'aquests mesos, que tot i la distància de la situació actual que estem vivint, ha sabut acompanyar-me i ajudar-me en tot moment.

En segon lloc, no oblidó a la meva família, la qual sempre m'ha recolzat i acompanyat en totes les decisions preses, creient en mi i ajudant-me a formar-me com a futura mestra d'Educació Infantil. Així doncs, dedico aquest treball als meus pares i avis, perquè gràcies a ells he pogut estudiar la professió que m'agrada i m'han ajudat a arribar al final d'aquest petit camí que m'obrirà d'altres en un futur no gaire llunyà.

Finalment, per últim m'agradaria agrair a tots aquells nens i nenes que han ajudat al fet que vegi la meva professió com una tasca essencial i gratificant, ja que sense els infants, el meu recorregut al llarg d'aquest camí no hauria estat el mateix.

Resum

Els espais exteriors són un agent educatiu més de les escoles i com a tals, se'ls hi ha de donar la importància educativa i didàctica que tenen. Per aquest motiu, al llarg d'aquest treball s'ofereix una nova visió als patis escolars d'Educació Infantil, deixant en evidència com aquests són d'importants pel desenvolupament i aprenentatge dels infants, i als quals se'ls hi ha de donar la mateixa rellevància que la resta d'espais escolars. Després d'aprofundir en el marc conceptual i teòric dels patis com a espais exteriors d'aprenentatge, aquest projecte ofereix una visió real sobre un pati d'una escola d'Educació Infantil. A més, també s'ha realitzat una maqueta com a proposta d'innovació i millora d'aquest espai de pati, des de la teoria, unes observacions diàries i la mirada dels infants.

Paraules clau: Educació Infantil, pati, espais exteriors, estudi de cas, infants.

Abstract

Outdoor spaces are another educational agent of schools and as such, they must be given the educational and didactic importance they have. For this reason, throughout this project, a new vision is offered to the schoolyards of Nursery School, leaving in evidence how these are important for the development and learning of the children, and to whom they have to be given the same relevance as the rest of the school spaces. After delving into the conceptual and theoretical framework of playgrounds as outdoor learning spaces, this project offers a real insight into a playground of an Early Childhood Education school. In addition, a model has also been made as a proposal for innovation and improvement of this playground space, based on theory, daily observations and the gaze of children.

Keywords: Early Childhood Education, playground, outdoor spaces, case study, children.

Sumari

1. Introducció.....	6
1.1. Presentació i justificació.....	6
1.2. Estructura i organització del treball.....	7
2. Objectius d'investigació.....	8
2.1 Objectiu general.....	8
2.2 Objectius específics.....	8
3. Marc teòric.....	10
3.1. La importància de l'entorn natural pel desenvolupament integral dels infants.....	10
3.2. El pati.....	11
3.2.1. Definició.....	11
3.2.2. Tipus de pati.....	13
3.2.3. El pati com a espai educatiu.....	15
3.3. El joc.....	16
3.4 El tractament del gènere al pati.....	19
3.5. El treball de la coeducació als centres escolars.....	21
3.6. Formes d'organitzar l'espai exterior d'un centre educatiu de segon cicle d'Educació Infantil segons el Departament d'Ensenyament de Catalunya.....	22
3.7. La cooperació i coordinació entre l'escola i família en l'elaboració i manteniment del pati.....	25

4. Metodologia.....	28
4.1. Paradigma del treball.....	28
4.2. Mètode d'investigació.....	28
4.3. Mostra d'estudi.....	29
4.3.1. Característiques del centre.....	29
4.3.2. Grup classe.....	30
4.4. Instruments de recollida de dades.....	30
4.4.1. Observació.....	30
4.4.2. Il·lustracions dels infants.....	33
4.5. Aspectes ètics.....	33
5. Anàlisi dels resultats.....	34
5.1. Anàlisi 1: Anàlisi dels resultats obtinguts de les observacions.....	34
5.1.1. Identificació espacial.....	34
5.1.2. Temporalització.....	36
5.1.3. Joc.....	37
5.1.4. Gènere.....	38
5.1.5. Coeducació.....	39
5.2. Anàlisi 2: Anàlisi de les il·lustracions dels infants.....	41
6. Conclusions.....	43
7. Referències bibliogràfiques.....	50

1. Introducció

1.1. Presentació i justificació

El motiu pel qual vaig decidir estudiar Educació Infantil va ser la meua experiència com a estudiant al llarg dels meus anys acadèmics. Des de ben petita tenia clar que volia estudiar educació, ja que tal com he anat vivint la meua trajectòria com a alumna, he pogut observar i viure en primera persona que l'educació és essencial i la qual malauradament no se li dóna la importància que realment té per a formar-nos com a persones. Per aquest motiu, vaig decidir focalitzar-me en l'ensenyament a infants, ja que són ells i elles les futures persones que viuran en la societat que a poc a poc anem construint tots i totes, per tant, la seva educació és de gran rellevància per poder garantir un bon aprenentatge i desenvolupament per a ser futurs i futures ciutadanes.

Per altra banda, a l'hora de triar la temàtica del meu treball tenia moltes idees en ment, però gràcies a les pràctiques realitzades que m'ha brindat la universitat, vaig poder observar com l'escola no dóna la mateixa importància a tots els espais del seu centre, en concret, es veuen les aules com a zones d'aprenentatge i als espais exteriors o patis com llocs on passar l'estona o desconnectar del dia a dia de les escoles. Així doncs, pel que he anat aprenent i veient al llarg de diverses assignatures del grau, els patis escolars han de garantir el desenvolupament dels nens i nenes, ja que s'han de veure com a espais on el joc, l'experimentació i la manipulació poden garantir certs aprenentatges que una mateixa aula d'Educació Infantil no pot arribar a promoure, ja que l'experiència i contacte amb l'entorn natural i espai exterior ofereix tipologies d'aprenentatges diferents que s'han de saber aprofitar i potenciar.

A més, també he pogut veure i aprendre que el nostre paper com a mestres d'aquesta etapa, és essencial per garantir aquesta visió educativa i didàctica dels patis, ja que hem de saber oferir un espai exterior que sigui un lloc articulador, acollidor, encisador i sobretot motivador pels infants. D'aquesta manera, amb aquest treball he volgut visualitzar com n'és d'important un pati d'Educació Infantil i com avui dia, encara aquests espais no estan preparats per garantir un bon aprenentatge als nens i nenes d'Educació Infantil, ja que tal com afirma Bofill (2010), actualment encara ens trobem amb patis escolars cada cop més precaris quant a espai, disseny i equipament.

Per altra banda, també m'agradaria destacar en aquest apartat que per fer aquest treball de final de grau, com a tal, volia visualitzar de la millor manera possible tot l'anterior mencionat i per això, no només volia fer un treball escrit, ja que al cap i a la fi són paraules i no fets. Per aquest motiu, vull fer-li un gir a aquesta recerca, per tal que no només fos un treball escrit amb una petita pràctica realitzada, sinó que fos una recerca sustentada i que s'apropés el més possible a la realitat de la temàtica.

Per tot això, totes les anàlisis i buidatge de dades extrets d'aquest projecte d'investigació queden reflectits en un model o maqueta, per tal de fer visible tota la meua finalitat i objectius d'aquest treball, per acostar-me més a la realitat dels patis i així reflectir que és possible canviar la visió d'aquest espai, és possible canviar i modificar un pati per fomentar i garantir uns coneixements i aprenentatges i per tant, és possible canviar l'educació. Per tant, encara que aquest treball estigui enfocat al pati com a espai exterior o lloc d'aprenentatge, aquesta recerca també pretén reflectir tots els aprenentatges i coneixements que he anat adquirint al llarg del gra de Mestra d'Educació Infantil, portant a terme un estudi de cas en un centre educatiu real, per tal de donar visió que tota la teoria es pot portar a la pràctica.

1.2. Estructura i organització del treball

El següent treball s'estructura en vuit apartats diferents. Pel que fa al primer apartat, es troba la introducció, la justificació sobre el tema i com s'ha estructurat aquest treball. En el segon apartat, trobem els objectius que persegueix la meua recerca, un de general per després poder treballar-ne uns altres de més específics i concrets. En el tercer apartat hi ha el marc teòric, on s'explica tot el que engloba al pati com a espai d'aprenentatge, la seva idònia distribució i organització, els elements o factors que intervenen en aquest espai, entre d'altra informació sobre el tema.

En quart lloc s'explica la metodologia que aplicaré a la meua part pràctica, així doncs, es descriu com es portarà a terme l'estudi de cas a una escola d'Educació Infantil de Cardedeu. S'exposa la perspectiva que seguiré, el mètode d'investigació, la mostra d'estudi i els instruments de recollida de dades utilitzats. En el cinquè apartat trobem tota l'anàlisi que s'ha dut a terme de les dades obtingudes. Per acabar, en el sisè apartat trobem les conclusions extretes del treball, també fent referència a les conclusions sobre les anàlisis de dades realitzades i finalment l'explicació de la realització d'una maqueta com a conclusió global i final d'aquest treball. Finalment, en el setè apartat es troben les referències bibliogràfiques utilitzades per dur a terme aquest treball i al vuitè i últim apartat es poden veure tots els annexos d'aquest treball.

2. Objectius d'investigació

La finalitat d'aquest treball és oferir una visió sobre com els patis han de veure's com a espais exteriors d'aprenentatge, gràcies a la seva distribució, activitats, propostes i materials que s'ofereixin en aquests espais. Per a fer-ho s'ofereix una proposta d'innovació i millora de pati d'una escola real d'Educació Infantil.

2.1. Objectiu general

Així doncs, l'objectiu general que persegueixo en aquesta recerca és:

- Conèixer l'adequació i organització del pati, per tal de desenvolupar una proposta de millora o canvi d'un pati d'Educació Infantil.

2.2. Objectius específics

D'aquesta manera, els objectius específics que es vinculen a l'objectiu general d'aquest treball són els següents:

1. Analitzar la importància del pati com a espai exterior i com a una altra eina educativa pels infants d'Educació Infantil.
 - Denominar les possibilitats educatives que pot arribar a tenir i oferir un pati d'Educació Infantil.
 - Distingir quina tipologia de joc és la millor o adequada per fomentar en un pati.
 - Observar si el pati ofereix jocs i activitats on el gènere dels infants no sigui discriminat.
 - Identificar el treball de la coeducació en el pati de jocs.
 - Reconèixer la importància del entorn en Educació Infantil segons la legislació curricular.
 - Promoure diferents formes d'organitzar l'espai exterior de les escoles d'Educació Infantil.
2. Dissenyar un pati adaptat a les infraestructures, recursos i característiques de l'alumnat d'una escola de segon cicle d'Educació Infantil de Cardedeu.
 - Dissenyar i organitzar el pati per tal de fomentar el desenvolupament i la promoció del currículum a través de l'adequació dels materials, del foment del joc i la importància de l'entorn per Educació Infantil.
 - Potenciar les possibilitats coeducatives que ofereix l'espai exterior de l'escola.

- Adaptar les possibilitats del pati a les necessitats i interessos dels infants.
- Promoure la cooperació i coordinació entre el centre i les famílies en l'elaboració i manteniment dels espais exteriors.
- Desenvolupar una maqueta de pati a partir de l'observació i els interessos dels infants que permeti enriquir i diversificar l'ús quotidià de l'espai exterior.
 - Vincular l'infant amb el medi i formar una major consciència envers aquest.
 - Acollir les iniciatives dels infants per fer dels espais exteriors un o més ambients creats amb la seva participació.

3. Marc teòric

3.1. La importància de l'entorn pel desenvolupament integral dels infants

L'entorn és tot allò que percebem amb els cinc sentits, és a dir, allò que podem tocar, olorar, tastar, veure i escoltar. Constantment estem en contacte amb l'entorn exterior que ens envolta i per tant, seria absurd negar l'estreta relació que els éssers humans tenim amb aquest. Freire (2011) afirma que el contacte amb la natura és imprescindible i de gran importància pels éssers humans, però sobretot pels infants, gràcies a molts beneficis que la natura els proporciona. Així doncs, podríem dir que el nostre vincle amb la natura es construeix al llarg de tota la vida, però segons Freire (2011), la primera infància (dels 0-7 anys), la infància (dels 7-11 anys) i la preadolescència (dels 12-15 anys), són les etapes més crucials en les que es desenvolupa una major connexió amb el medi natural.

Seguint amb la idea de l'autora, Freire (2011), és l'actual i principal precursora de l'educació verda, la qual consisteix a apropar als nens i nenes a la natura per tal que puguin aprendre d'ella. Aquesta escriptora, pedagoga i especialista considera que molts dels problemes que avui en dia trobem en l'etapa d'educació infantil són a causa de la manca de contacte que els nens i nenes han tingut amb l'entorn natural que els envolta. Així doncs, l'educació verda en les aules d'educació infantil millora la capacitat de raonament i observació, l'autoconfiança, disminuint així l'estrès i manca de concentració dels més petits i petites.

A més, en 2015 es van realitzar diversos estudis experimentals els quals van afirmar uns clars beneficis socials i emocionals pels nens i nenes gràcies a l'accés i el contacte amb la natura, com són els estudis publicats per Bratman, Hamilton, i Daily (2012), i Chawla (2015). A més, també podem trobar com Wells i Lekies (2006), també van estar realitzant un estudi que determinava que el contacte amb la natura tenia certes influències en els infants, sobretot quant a reducció de l'estrès i una major interacció positiva amb la família o grups propers al nen o nena.

Continuant amb els estudis i investigacions sobre els avantatges del contacte amb l'exterior, finalment m'agradaria destacar com Louv (2005) fa referència a un trastorn anomenat *Transtorno por déficit de naturaleza*, definint-lo com un conjunt de factors com ara depressió, estrès, hiperactivitat o ansietat, que afecten la infància i els quals podrien donar-se a causa de la falta de contacte dels nens i nenes amb el medi natural. Així doncs, Louv (2005) explica que els més petits i petites que tenen accés a la natura, solen ser infants més calmats i els quals aprenen de forma més adequada i acurada, amb una major creativitat, domini de pensament crític i amb menys dèficits físics, emocionals i espirituals.

En conclusió, com s'ha anat observant al llarg de les afirmacions, estudis i investigacions de diversos autors, es podria arribar a la deducció que el contacte amb l'entorn natural i espais exteriors afavoreix el desenvolupament social, cognitiu, emocional i afectiu dels nens i nenes.

Per altra banda, segons la pedagogia Montessori, el temps de joc a l'aire lliure ofereix als nens i nenes una gran oportunitat per explorar i manipular un tipus d'entorn diferent, és a dir, natural. Tal com Montessori (2013) afirma, el nen és l'observador més gran i espontani de la natura, i per tant, cal fomentar entorns naturals on els infants puguin gaudir:

Hay que tener en cuenta que, si para la vida física es preciso dejar al niño expuesto a las experiencias vivificadoras de la naturaleza, para su vida psíquica le es también preciso un contacto con las obras de la creación con objeto de aprovechar las riquezas que emanan de las fuerzas educativas de la naturaleza. (Montessori, 2013, p.189).

Finalment, tal com apareix en el currículum de segon cicle d'Educació Infantil del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya (2016), les escoles han d'oferir el contacte amb espais exteriors de qualitat. En altres paraules, l'espai exterior o entorn de l'escola ha d'oferir possibilitats de joc però alhora d'aprenentatge amb un gran valor educatiu. L'espai a l'aire lliure ha de ser un entorn de qualitat per als infants que ajudarà a fomentar el contacte amb la natura i el món social. En definitiva, per tal que els infants puguin tenir una millor i major consciència del món que els envolta, cal que experimentin, treballin i convisquin en ell, ja que tal com va dir Lorenz (1982), el món sempre tindrà significat per a un nen que ha estat en contacte amb la natura des de ben petit.

3.2. El pati

3.2.1. Definició

Tradicionalment, els patis escolars tenen una visió més lúdica que no pas educativa en si, és a dir, solen considerar-se espais recreatius on els infants únicament juguen i descansen de la rutina escolar. Diversos autors defineixen el pati amb diferents característiques, sent la primera d'elles un espai per descansar, executar activitats lliures i un lloc on es posen en joc certes habilitats socials, com és el cas de Schulmaier (2007):

El recreo es un breve descanso del alumnado, generalmente en el patio y sin el maestro. Es un tiempo y un espacio con libertad para decidir qué hacer, cómo y con quién; para descansar y disfrutar, despejarse, desestresarse, jugar, correr, repasar tareas e interactuar entre pares. (p.1)

Altres, com ara Humberto Gómez (1995), afirmen que el pati és un *lapso de tiempo en el cual los escolares realizan espontáneamente actividades recreativas por gusto y voluntad propias y que merecen una esmerada atención por parte de los maestros de la institución.*

Altres autors, com Pérez y Collazos (2007), afirmen que la funció del personal docent durant les estones de pati està vinculada al seu ús, molts d'ells desvinculant-se de la seva funció pedagògica.

Los patios de recreo son lugares destinados al esparcimiento, al descanso, al juego y a diversas actividades que trascienden el aula educativa, pero que, por su carácter lúdico, suelen ser aisladas del contexto educativo regular, es decir, el patio de recreo forma parte de un conjunto educativo denominado escuela, pero por ser un lugar de esparcimiento, se delimita por parte de los docentes, los cuales desvinculan su función pedagógica en este contexto.

(p.5)

Aquesta segona característica, en certa manera està lligada a la primera, ja que la raó per la qual es fomenten les interaccions socials entre iguals es deriva al fet que, el pati és un espai en el qual l'adult no és el protagonista, jugant així un paper discret per tal de deixar que els infants triïn que volen fer i amb qui.

Per últim, podem trobar altres visions del pati escolar, considerant aquest un espai educatiu, més enllà de la seva funció lúdica. Així doncs, Ledesma (2012) afirma que:

Es importante que consideremos el patio como un espacio a organizar de forma activa con fines educativos, y no sólo como un espacio para pasar el tiempo. El patio escolar es un espacio abierto que permite tener contacto con el mundo exterior, permite interactuar con el medio, creando aprendizajes. El medio le invita a realizar determinadas acciones y condiciona la relación y el intercambio, así como facilita determinadas actitudes. En la actualidad el espacio en general diseñado para el juego es cada vez menor, se ha ido reduciendo por un lado el espacio físico y por otro los momentos de actividad libre, principalmente por el evitar el riesgo de accidentes. (p.25)

Per tant, aquesta tercera característica es relaciona amb la segona, fomentant el pati com espai on es desenvolupen interaccions socials entre iguals i on l'adult no dirigeix l'aprenentatge, sinó que es produeix de forma espontània entre els infants. Per tant, el pati aporta diversos beneficis als nens i nenes, per aquest motiu no es pot desvincular a l'acció educativa, ja que amb la correcta organització de l'espai i distribució de múltiples materials, els infants podran desenvolupar totes les seves potencialitats segons els seus interessos i necessitats.

Seguidament, Evans i Pellegrini (1997), van dur a terme una investigació a través de la qual van poder extreure tres teories relacionades amb el temps de descans a les escoles. Aquestes tres teories deixen en evidència que els nens i nenes després del pati, tornen a les aules amb capacitats d'atenció més elevades. Així doncs, aquestes teories són les següents:

- La teoria d'energia sobrant: segons aquesta teoria, els nens i nenes quan surten al pati es desfoguen fent activitats que possiblement no estan permeses dins de l'aula. Per tant, els infants solen dur a terme activitats molt energètiques i motores, per tal de descarregar tota aquesta energia que s'han estat aguantant durant la rutina escolar.

- La teoria de la novetat: segons aquesta altra teoria, les tasques dutes a terme en l'aula poden no ser de l'interès de tots els alumnes, per tant, veuen el pati com un lloc d'alliberació, joc i temps de descans. Per tant, solen dur a terme activitats diferents i noves a les quals realitzen a les aules.
- La hipòtesi de la maduresa cognitiva: finalment, aquesta teoria ens explica que els nens i nenes, en tenir un descans, tenen temps per alliberar la seva ment, tornant a la classe amb un nivell de concentració més alt i positiu que desenvoluparan en les pròximes activitats acomplertes a les aules.

En aquest sentit, és evident que el pati és un espai de llibertat pels nens i nenes, un espai on els infants aprenen de forma autònoma, fomentant la seva creativitat de joc, presa de decisions, superació de possibles conflictes, entre d'altres. Així doncs, el pati és vist com un marc de llibertat i autonomia dels petits i petits, on sense la direcció dels adults, es fa espurna de nous aprenentatges i on també es desenvolupa la capacitat de jugar dels nens i nenes. Per tant, cal reflexionar sobre aquest espai, la seva morfologia, els recursos i materials que s'ofereixen, les activitats que fomenten o propiciem, i finalment el nostre rol com a educadors i educadores.

Des d'aquesta perspectiva, els patis escolars no només són escenaris on es dona joc i entreteniment, sinó que han de ser pensats des d'una dinàmica integradora, ja que s'han de potenciar tant les experiències educatives que es donen dins com a fora de l'aula. Per tal que el pati sigui un estimulador del joc infantil i possibilitador d'aprenentatges, cal una nova mirada positiva des de la docència, veient aquest espai exterior com un recurs i oportunitat educativa més de l'escola.

3.2.2. Tipus de pati

Els centres educatius i el personal docent són els encarregats de triar quin tipus de pati volen fomentar o realitzar a les escoles. Així doncs, Alcántara, Cardoza i Limas (2013), va dur a terme una tesi de llicenciatura en la qual diferencia tres tipus de patis que avui dia existeixen:

- Pati dirigit

Aquest pati és aquell on el professorat crea i dissenya una sèrie d'activitats que es poden desenvolupar en aquest espai. Aquestes tasques solen triar-se segons els interessos, gustos o temes que els infants han estat treballant prèviament a les aules. Per tant, el personal docent intervé en aquestes activitats i tria quines són les més adequades pel seu grup d'infants.

Tot el claustre s'encarrega de dissenyar les normes del pati, posant-les més tard en comú amb els nens i nenes perquè siguin conscients d'elles. L'únic objectiu que té aquest tipus de pati és el joc, veient-lo com una eina per reforçar i millor l'aprenentatge dels petits i petites. Per tant, en un pati dirigit, es desenvolupen aspectes com el desenvolupament de la personalitat, la integració dels alumnes d'altres països o centres escolars, la convivència, la maduració social i habilitats socials.

Cal dir que aquest tipus de pati, sol ser el menys utilitzat en les escoles, ja que la majoria de mestres prefereixen que els seus alumnes tinguin temps lliure per jugar i aprendre, sent els infants el motor del seu propi aprenentatge. Però investigacions com Arce (2010), afirmen que els patis dirigits ajuden a disminuir els conflictes que es donen en els patis, ja que en ser el professorat el dissenyador d'aquests espais, solen tenir una major predisposició a la direcció d'aquest espai i temps de lleure.

- Pati orientat

En aquest tipus de pati escolar, predominen diferents tipus d'activitats que s'ofereixen als nens i nenes per tal de millorar la convivència entre ells. Així doncs, els infants disposen d'una major llibertat que en el pati dirigit, tant en el joc com en la tria de quin tipus de joc volen dur a terme en aquest espai. A diferència d'altres tipus de pati, en el pati orientat no només es treballen aspectes físics i lúdics, sinó que l'expressió artística també juga un paper rellevant per tal de fomentar el desenvolupament de la personalitat dels nens i nenes.

- Pati lliure o supervisat

Aquest tipus de pati escolar és el més utilitzat en les escoles d'Espanya, ja que l'única tasca de l'equip docent és ser el vigilant dels infants. En tots els patis lliures, són els nens i nenes qui trien què volen fer, com ho volen fer i quines normes s'han d'utilitzar en aquest espai. Per tant, en aquest tipus de patis, es poden observar com els interessos, necessitats i preferències dels nens i nenes és el factor clau, sent així tal com Martínez i Vélez (2004) afirmen, el joc com a element de socialització.

Des d'una mirada més educativa, considero que cap d'aquests tres tipus de patis és el més adequat per fomentar dins de les escoles d'Educació Infantil, ja que pedagògicament el pati hauria de ser una barreja d'aquests tres tipus anteriorment mencionats. Per tant, el pati és un espai on els infants han de ser autònoms, però on la presència de l'adult també és important per afavorir els aprenentatges dels nens i nenes. Si el pati és únicament un espai amb petits i petites, seria considerat un parc de jocs, però amb la contribució de l'equip docent, els patis escolars poden tenir una mirada més pedagògica, un lloc on educació, aprenentatge i joc van de la mà.

3.2.3. El pati com a espai educatiu

En els darrers anys, la societat ha anat variant i evolucionant, per tant, si la nostra societat ha anat avançant, l'escola també ha d'evolucionar com a institució, ha de créixer i adaptar-se als nous continguts curriculars, de la mateixa manera que s'ha de tenir en compte que les necessitats educatives d'avui dia no són les mateixes que fa anys. Així doncs, tot i tenir aquesta informació, encara el professorat es fa la pregunta de: Per què els patis escolars es mantenen pràcticament igual que fa noranta anys?

Tal com afirma Bofill (2010), actualment ens trobem amb patis escolars cada cop més precaris quant a espai, disseny i equipament; sovint poc confortables i estimuladors, com també lluny de la natura, sobretot en aquells centres escolars situats als afores o en grans ciutats. Així doncs, a simple vista sembla com si el pati no formés part de l'escola i no se li donés la mateixa importància que a les classes dels centres escolars, ja que poques vegades sembla que els entorns de pati formin parts dels recursos educatius de les escoles.

Per contra, avui dia podem dir que els patis són un agent educador més, és a dir, la seva organització, distribució i els materials o propostes que ofereixen eduquen als nens i nenes i per tant, els patis sí que són espais educatius o d'aprenentatge pels infants. Bofill (2010) afirma que els patis de les escoles tenen un triple paper com a espais: els patis estan plens de recursos per l'aprenentatge, són escenaris on els nens i nenes conviuen entre iguals i dinalment són espais essencials per al desenvolupament de l'infant, ja que no únicament és un lloc d'esbarjo, sinó que com també passa a les aules d'Educació Infantil, el nen o nena juga, toca, experimenta, però a la vegada aprèn.

Així i tot, sembla que en la majoria dels patis d'Educació Infantil no s'han tingut en compte els aspectes que poden estimular la capacitat de jugar. La manca del reconeixement del joc com a eina i activitat educativa ha comportat que els espais de pati es vegin com un lloc on desfogar-se, de descans i en el qual els nens i nenes juguen per jugar. A causa d'aquesta trista visió dels espais exteriors, entre ells els patis, la seva organització, distribució i les activitats o materials que s'ofereixen en l'espai, siguin sense cap intencionalitat educativa, sense cap finalitat per aprendre, la qual cosa fa que la mirada del pati sigui sempre la mateixa: jugar i descansar.

En definitiva, a poc a poc hi va havent més estudis que demostren que el pati és una eina educativa més que l'escola ha de fomentar, treballar i tenir en compte a l'hora de formar als nens i nenes. El pati és un espai que requereix la mateixa importància i dedicació que una aula d'Educació Infantil, ja que moltes vegades, els nens i nenes passen més temps al pati que no pas a l'aula en si, i per tant, cal aprofitar aquest espai exterior com a mètode d'aprenentatge i lloc on fomentar el desenvolupament físic, cognitiu, social i integral de l'infant.

Malauradament, encara hi ha professorat que valoren el pati com a un descans entre classe i classe, però els beneficis socials, emocionals i físics que l'estona i espai de pati proporciona a les criatures és a vegades més important que una activitat dirigida que es faci a dins la classe. És per aquests motius, que les futures mestres d'aquesta etapa tan primordials pels nens i nenes, hem de donar el valor suficient a tots els espais de les escoles, tant els exteriors com les mateixes aules internes, ja que tot educa, i de tot es pot treure uns avantatges i oportunitats per contribuir en l'ensenyament i aprenentatge dels nens i nenes.

3.3. El joc

El joc en Educació Infantil no només es basa a gaudir, sinó que no deixa de ser una eina interessant i significativa per a l'infant, la qual l'ajuda a créixer i a poder desenvolupar-se com a persona. Aquesta activitat és una caixa d'emocions positives, amb la qual el nen o nena aprèn a través de les diverses experiències lúdiques, desplegant així diverses habilitats per una plena satisfacció social i personal. Així doncs, a través del joc, els infants poden expressar les seves idees, els seus interessos i les seves motivacions a l'adult, que ajuda al fet que les criatures vagin creant una línia de consciència, convertint el joc en un escenari privilegiat per a la satisfacció i autocomplaença.

Per altra banda, cal afegir que el joc no deixa de ser un mètode amb el qual els nens i nenes poden desenvolupar aspectes com l'equilibri, el control i la coordinació del seu propi cos, amb el qual poden explorar i conèixer el món que l'envolta, resolent així els seus problemes i inquietuds per començar a controlar les seves emocions. El joc és, per tant, com una textura sobre la qual l'infant experimenta i s'expressa.

En jugar, l'infant aprèn i desenvolupa el seu pensament, la seva imaginació i la seva creativitat. El joc ofereix un context on les criatures poden construir coneixements nous i els ajuda a reelaborar i ampliar el coneixement que tenen sobre el món social que els envolta. Per a Vigotsky (1988), segons la seva teoria constructivista, el joc és un instrument i recurs sociocultural, el paper joios de ser un element impulsor del desenvolupament mental de l'infant, facilitant el desenvolupament de les funcions superiors de l'enteniment com ara l'atenció o la memòria voluntària. Per a ell, el joc és una realitat canviant i sobretot impulsora del desenvolupament mental de l'infant. Mitjançant el joc, el nen construeix el seu aprenentatge i la seva pròpia realitat social i cultural, augmentant així la seva zona de desenvolupament proper, capacitat per a resoldre els seus problemes personals de forma independent.

Per altra banda, Piaget va ser un altre autor que li va donar molta importància al joc. Piaget (1932) afirmava que la millor manera d'adaptar-se al món i l'entorn que envolta a l'infant, era a través el joc, ja que es creava una situació única i personal entre el nen, el joc i el seu entorn; però Piaget estableix estadis en què s'enquadra els jocs per edats. Si centrem l'atenció en el cinquè estadi, l'estadi d'exploració, Piaget estableix que en aquesta edat (12-18 mesos) els nens comencen a explorar i a imitar, creen rituals, però no hi ha consciència del simbolisme del joc.

Al sisè estadi, trobem la transició del joc motor al joc simbòlic (18-24 mesos), el qual estableix que el joc apareix en forma d'esquemes simbòlics, generant representacions en absència de l'acte o model a imitar. I finalment, a partir dels dos anys, és quan sorgeix l'apogeu del joc simbòlic, moment en el qual apareix la imaginació, a través de la qual el nen crea éssers imaginaris i recrea situacions que li són agradables o que li han estat prohibides.

Seguidament, altres autors com Klein (1978) plantejaven la seva defensa sobre la importància que té el joc com a instrument tècnic. Per afirmar això, Klein es basa en el contingut simbòlic que representa el joc, així com a través d'aquest, es poden expressar els conflictes interns de l'infant, per la presència en ell de fantasies inconscients que poden bloquejar-lo o inhibir-lo.

En su juego los niños representan simbólicamente fantasías, deseos y experiencias. Emplean aquí el mismo lenguaje, el mismo modo de expresión arcaico, filogenéticamente adquirido con el que estamos familiarizados gracias a los sueños. Sólo podemos comprenderlo plenamente si lo enfocamos con el método que Freud ha desarrollado para descifrar los sueños. El simbolismo es sólo una parte de él, si queremos comprender correctamente el juego del niño en conexión con todo su comportamiento durante la sesión, debemos tener en cuenta no sólo el simbolismo que a menudo aparece tan claramente en sus juegos, sino también todos los medios de representación y todos los mecanismos empleados en el trabajo del sueño, y tenemos que tener en cuenta la necesidad de examinar el nexo total de los fenómenos. (Klein, 1978)

Pel que fa a les tipologies de joc, aquesta es tracta d'una gamma molt àmplia. Podem trobar jocs psicomotors, sensorials, cognitius, socials i afectius, tot segons les capacitats, necessitats i interessos que els infants poden tenir. Però, cal afirmar que com a mestres, hem de saber oferir els materials, espais i eines per tal de desenvolupar i potenciar tota mena de joc, tant a fora com a dins de les aules. Així doncs, diversos autors s'han centrat en diferents tipus de joc i com aquests, són fonamentals per als infants per al seu creixement i adquisició d'aprenentatges.

En primer lloc podem trobar a Aucouturier (1997), el qual defensava que el nen aprèn jugant a través del moviment. L'infant és el centre de l'aprenentatge i a través d'un joc psicomotor, es garanteix un ambient on els nens i nenes poden desenvolupar-se de forma global i atendre les seves necessitats. El joc lliure fomentat pel moviment, facilita als infants el fet de poder descobrir i desenvolupar el seu propi cos, a més de poder tractar als altres i establir relacions socials entre iguals.

En segon lloc, autors com Summerhill (2017) defensen la importància del joc lliure, aquell no dirigit. En el cas de Summerhill, aquest considera que quan un nen ha jugat prou, començarà a treballar i enfrontar-se a les dificultats. L'autor defensa el joc i la llibertat d'expressió com a forma per alliberar les seves pors i temors, tenint així una visió del joc com a element lliure i alliberador de tots els impulsos i emocions reprimides pels infants. Per contra, un altre tipus de joc seria el dirigit. Aquest tipus de joc no és espontani, ja que no sorgeix per iniciativa pròpia de l'infant, fet que no significa que sigui una metodologia errònia per a l'aprenentatge en educació infantil, però sí que és cert que he pogut veure i aprendre com n'és d'important deixar un espai perquè el nen sigui capaç de crear i experimentar segons els seus interessos i necessitats.

Així doncs, podríem dir que una simple activitat lúdica pot tenir un rerefons molt més important que no pas el de jugar o gaudir de l'activitat, sinó el d'aprendre. Així doncs, el joc té un paper fonamental i de rellevància en el seu creixement tant físic com mental, per tant, en els espais d'aula i sobretot els espais exteriors, s'ha de poder fomentar el joc com a una altra eina d'aprenentatge. El joc constitueix un element bàsic en la vida dels infants, que a més de divertit, resulta necessari per al seu desenvolupament. Però per què és important i què els aporta als nens i nenes?

Els nens necessiten estar actius per créixer i desenvolupar les seves capacitats, el joc és important per a l'aprenentatge i desenvolupament integral dels infants, ja que aprenen a conèixer la vida jugant. El joc no deixa de ser la manera en què els nens i nenes tenen per adquirir les eines que li faran falta per desenvolupar-se en la seva vida, a més de fomentar i enfortir les seves relacions socials entre iguals. Així doncs, si busquem que l'educació sigui de qualitat, hem de considerar al joc, un factor decisiu per poder oferir als nens i nenes aquest dret. L'educació s'ha d'enfocar per a desenvolupar les habilitats i destreses necessàries per a la vida i els coneixements vindran d'una forma natural. Aquest ensenyament ve sempre de la mà d'un mestre o mestra com a posseïdor de la veritat? Els majors aprenentatges dels nens i nenes es donen en l'etapa no escolar, de manera que no necessiten a un mestre o mestra. Per tant, la nostra missió com a futures educadores és la d'obrir portes cap a l'aprenentatge, però no forçar que l'infant passi per ella, i el joc pot ser en la majoria de les ocasions, aquesta clau.

Finalment, tal com apareix en el currículum de segon cicle d'Educació Infantil del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya (2016), el joc és una activitat que l'infant realitza constantment en el seu dia a dia, a més de ser un dret universal reconegut per la Declaració dels Drets de l'infant de l'ONU (1959), activitat necessària per al desenvolupament del nen o nena. Gràcies al joc, els infants poden aprendre i créixer, ja que els hi dóna l'oportunitat de poder imaginar, descobrir, experimentar, resoldre problemes, crear i imaginar.

“L'infant gaudirà plenament de jocs i esbarjos, els quals hauran d'estar orientats a les finalitats perseguides per l'educació; la societat i les autoritats públiques s'esforçaran a promoure la satisfacció d'aquest dret.”

Declaració Universal dels Drets de l'Infant (1959)

Cal tenir en compte, que el joc és un factor clau dins dels espais exteriors o de pati de les escoles d'Educació Infantil, ja que si les mestres reconeixem el valor educatiu del joc, estarem tenint cura de l'aprenentatge dels infants. Com a docents, hem de saber brindar oportunitats de joc als nens i nenes per brindar-los l'oportunitat d'aprendre i així trencar amb l'estereotip que l'infant juga per jugar i no per aprendre. Reconèixer el valor educatiu del joc vol dir tenir cura de fer una observació constant dels materials, espais i situacions que el potencien i aquesta, és la tasca de les mestres d'Educació Infantil.

Anant més enllà de la visió del joc com a mètode d'aprenentatge, cal dir que aquesta activitat lúdica té uns aprenentatges en concret si s'ofereix de la manera adequada. En primer lloc, a través del joc, els nens i nenes desenvolupen la seva capacitat cognitiva, ja que és un context a través del qual els infants estableixen vincles amb ells mateixos i amb la resta de nens i nenes a l'aula.

En segon lloc, quan un infant experimenta sensorialment amb elements naturals, s'està formulant preguntes i buscant respostes, refutant o validant les seves pròpies hipòtesis que l'ajudaran a aprendre i conèixer millor l'entorn que l'envolta.

En tercer lloc, jugar es potencia el desenvolupament motor i sensorial, ja que pot ser una bona eina perquè els infants descobreixin les potencialitats del seu cos: es mouen, experimenten sensacions, toquen, s'enfilen, salten, corren... Només cal observar-los en les estones de joc lliure, en els espais exteriors o altres espais de l'escola per adonar-nos de la importància que té el joc en el seu desenvolupament psicomotor. En quart i darrer lloc, fomentar el joc significa fomentar la creativitat i imaginació dels infants. En l'etapa d'Educació Infantil, no hi ha límits per la fantasia i a través del joc simbòlic, els nens i nenes recreen i van interioritzant la complexitat de les relacions humanes. En aquest tipus de joc, els objectes, les accions i les situacions que els nens i nenes reproduïen o representen, adquireixen significats diferents que permeten als infants desenvolupar-se en l'àmbit afectiu, motriu, cognitiu, social i comunicatiu.

3.4. El tractament del gènere al pati

La primera informació que se'ns dóna una vegada naixem és si som dones o homes. La identitat sexual és la primera identitat humana que tot ésser viu rep des del principi de la seva vida, per tant, cada persona en néixer, està marcada per una sèrie de característiques derivades de la genètica, entre elles el seu sexe. Tal com expliciten Martori (2007), quan la criatura neix, ho fa perquè la seva naturalesa es desenvolupa i es van desplegant una sèrie de característiques que van sent modelades i marcades per la societat.

Aquest fet ens mostra que ser dona o home és un aspecte que és definit per dues realitats diverses: la genètica i biologia de cada ésser humà (sexe) i finalment, la cultura i la societat en el qual aquestes criatures conviuen i es desenvolupen com a persones (gènere). Sexe i gènere són dues realitats que no han de tenir una relació harmònica, ja que de vegades es veu com un petit conflicte, el qual s'ha de treballar tant als entorns familiars com educatius. Així doncs, Martori (2007), fan una clara diferenciació entre aquests dos aspectes, ja que quan parlem de sexe, ens venim a referir a les característiques físiques i sexuals que tenen els nadons en néixer, i que han estat determinades per la seva dotació genètica. Per contra, quan parlem de gènere, ens venim a referir de patrons de comportament que les societats atribueixen als homes i a les dones.

Tal com diu Flores (2017), l'assignació de gènere és la primera construcció social que es fa de les persones, i la família i les persones adultes amb qui conviuen els nens i nenes, per tant, són el primer agent socialitzador. Així doncs, les accions, actituds i conductes diferenciades davant de cada sexe per part dels familiars i les escoles afectaran el creixement i desenvolupament de les criatures, ja que tant famílies com docents, inconscientment interactuen amb els nens i nenes a partir del que creuen que són i necessiten: diferents necessitats, diferents característiques, diferents possibilitats... segons si és nen o nena.

“Així, qui no continua escoltant afirmacions per part de mestres com ara que els nens són més moguts i les nenes més dolces?”

Guitart Aced (2017)

Per altra banda, als espais exteriors de les escoles també es poden arribar a trobar actuacions i accions per part del professorat que diferenciïn als seus alumnes segons el seu gènere, accions de les quals els docents no en són conscients i sense una clara intencionalitat discriminatòria o classificatòria de gènere. El pati no deixa de ser un espai educatiu, el qual malauradament sol tenir un nivell baix d'implicació per part del professorat. En aquest sentit, els docents només se senten indirectament responsables d'allò que els infants realitzen al pati, fins i tot quan es poden projectar valors i relacions que puguin fomentar una certa discriminació o desigualtat de gènere.

Tal com afirma Bonal (1998), en el moviment físic i en el joc quotidià dels nens i nenes, es reproduïxen rols sexuals, relacions de poder, actituds que reforcen la definició de les cultures de gènere, entre altres. Per tant, en un espai de pati es manifesta la multicausalitat del sexisme, donant visió a què en el pati de jocs existeix la desigualtat sexual, ja que ni els recursos ni l'espai està organitzat equitativament per a nens i nenes, com també a causa de les tipologies d'activitats que es desenvolupen. Inconscientment, alguns rols, jocs o activitats que se solen dur a terme al pati de les escoles, tenen una clara marca de gènere de valor institucional i social, ja que els nens solen jugar a futbol i no pas a saltar a corda, incorporant valors i actituds que reforcen la classificació jeràrquica entre el món masculí i femení.

Així doncs, el pati de jocs és un espai educatiu més de l'escola, el qual requereix la mateixa importància que els espais interns dels centres educatius, ja que en el pati, els nens i nenes no únicament passi l'estona jugant, sinó que estan constantment en un procés d'aprenentatge. En l'espai exterior de pati, tal com Bonal (1998) deixa en evidència en la seva obra, s'hi projecten dos principis educatius que són la base de la desigualtat sexual a l'escola: la llibertat individual d'elecció (els infants juguen, fan i actuen en funció dels seus interessos personals) i l'existència d'un model cultural dominant que coincideix amb el model masculí (un joc que requereixi habilitat física és més valorat que un joc basat en la cooperació o expressions d'afectivitat, etc.).

En definitiva, aquestes consideracions converteixen el pati en un espai privilegiat, el qual ha de transformar-se i modificar-se atenent als canvis ideològics que la nostra societat va fent, ja que malauradament, l'organització, distribució, material i ús del pati de jocs, continua sent el mateix quan la nostra societat va avançant a poc a poc.

3.5. El treball de la coeducació als centres escolars

Als centres educatius, els esforços del treball sobre l'abolició del sexisme i la igualtat entre dones i homes s'han vinculat a partir del que s'ha denominat escola coeducadora. Generalment, tal com explicita Flores (2017) i Bonal (1998), la coeducació a l'escola es relaciona amb els conceptes de gènere i d'igualtat centrant l'atenció en la igualtat de gènere i la seva violència. Així doncs, podríem dir que una escola coeducadora parteix dels següents objectius:

- Prendre consciència de les desigualtats establertes entre els sexes.
- Abolir els poders i les jerarquies establertes entre els gèneres.
- Assolir la igualtat entre nenes i nens.
- Replantejar els rols de gènere atribuïts, especialment els que limiten les llibertats de les dones.
- Recuperar i valorar els coneixements aportats per les dones al llarg de la història.

Així doncs, el treball de la coeducació a tots els espais dels centres escolars és una tasca que s'ha de fer per evitar certes discriminacions i conflictes, entre elles el tractament del gènere. Partir de la idea que el procés educatiu ha de recollir les particularitats de cada persona, és un treball que els docents han de dur a terme, ja que cada persona és singular i té unes característiques i necessitats personals diferents de la resta de persones i per tant, l'ensenyament o aprenentatge ha de ser adaptat per a ell o ella. Per tant, donar una mirada coeducadora significa no generalitzar entre els infants, no establir expectatives sobre la criatura a partir d'estereotips o catalogacions de models, ja siguin de gènere, de sexe, de cultura, entre d'altres.

En els centres escolars, cal vetllar perquè nens i nenes se sentin acompanyades, no només a les aules, sinó també als espais de pati. D'aquesta manera, estarem aconseguint que els infants siguin protagonistes i es puguin formar com a persones autònomes, responsables i crítiques. Així doncs, Flores (2017) deixa en evidència com en els centres escolars s'ha de treballar per garantir els drets i els deures de tothom, lluitant per la justícia social a partir d'una educació no sexista ni discriminatòria, en la qual els espais escolars, tant interns com externs, es tingui la ideologia d'igualtat entre nens i nenes, ja que els infants són el futur de la nostra societat.

A l'escola tot educa: actituds, paraules, accions, activitats... i totes aquestes transmeten intencionalment o indirectament com s'entenen i valoren nens i nenes, homes i dones. A la pràctica, aquests objectius no se solen seguir en els centres escolars, per tant, es podria dir que la coeducació ha estat i continua sent un estàndard de lluita feminista i educativa per tal d'abolir les discriminacions i la restauració dels drets i dignitat dels éssers vius, entre ells les dones. Però, com anteriorment he mencionat, el treball a les escoles des de perspectives coeducadores no acaba de ser una realitat a tots els centres educatius, ja que no tot el que es fa a l'escola rep el nom de coeducació.

3.6. Formes d'organitzar l'espai exterior d'un centre educatiu de segon cycle d'Educació Infantil segons el Departament d'Ensenyament de Catalunya

Pel que fa a l'organització de l'espai exterior, tal com explica Penny Ritscher (2006), un espai exterior ampli, gran, sense personalitat, buit i pla no és un bon espai pels nens i nenes. Aquest tipus d'espai anteriorment mencionat produeix certa confusió, dispersió i sobretot avorriment, per tant, com a mestres d'Educació Infantil hem de saber oferir un espai exterior, sigui pati o jardí, com a lloc articulat, acollidor, encisador i motivador pels infants. En altres paraules, els espais exteriors haurien de ser planificats amb la mateixa cura que les aules de les escoles.

Així doncs, tal com afirma el Departament d'Ensenyament (2016), s'ha de planificar l'espai del pati per fer-ne un espai que potenciï l'assoliment de les capacitats dels infants, és a dir, que permeti:

- Jugar, que susciti i provoqui l'activitat lúdica en totes les seves dimensions.
- Manipular, amb pedres, fulles, troncs, sorra, aigua...
- Exercitar la motricitat, amb tricicles, patins, cotxets...
- Mantenir l'equilibri amb troncs, bancals i altres elements estables i una mica alçats del pati.
- Descobrir les possibilitats del mateix cos pujant i baixant petites rampes o elements alçats.
- La descoberta de l'altre, que permeti el joc en petit grup, la imitació, el diàleg...
- Iniciar-se en el joc simbòlic, a la caseta, al sorral...
- Possibilitar la descoberta amb l'observació directa d'algun ésser viu.
- Tenir cura d'elements naturals de l'entorn: plantes, arbres...

Podríem dir que el pati ha de tenir una funcionalitat educativa pels infants, com també que disposi dels elements necessaris per atendre les necessitats i interessos dels infants. Per altra banda, cal tenir en compte que el pati també ha de ser un espai funcional i útil pels adults per tal d'evitar problemes de recollida, disposició i cura dels materials i elements que el componen.

Així doncs, seguint amb la visió del Departament d'Ensenyament de Catalunya (2016), es considera que els espais dels patis d'Educació Infantil han de ser fixos, per tal d'establir certa coherència i estabilitat als infants. D'aquesta manera, s'ofereixen vuit possibles zones, les quals han d'estar diferenciades. Aquests espais o zones són les següents:

Espai per al joc social o joc simbòlic

Aquest espai es tracta d'una zona on s'afavorirà la socialització i relació entre els nens i nenes. A més, es tracta d'un espai on es fomenta la intimitat, tranquil·litat, el descans i sobretot el joc simbòlic. Un bon exemple seria una cabana, uns pilons de fusta com a seients, algunes taules, cadires, amagatalls... Tots aquests elements afavoriran al fet que els infants intercanviïn coneixements i tinguin una zona més íntima per a jugar, tant de forma individual com en petit grup. A més, pel joc simbòlic també es pot optar per una cuineta, un tipi, entre d'altres.

Sorral

Un altre espai clau en un pati d'Educació Infantil és el sorral. Aquesta zona serveix per conèixer tota mena de materials i poder experimentar amb ells a través de la seva manipulació. Així doncs, un bon sorral ha d'oferir un tipus de sorra diferent de la del terra, com per exemple la sorra blanca, ja que d'aquesta manera es diferenciarà el sorral de la resta de l'espai exterior. Pel que fa als materials, els nens i nenes han de poder tenir elements de rebuig per experimentar lliurement amb ells, com ara capsos, envasos, coladors, pales, cubells, motlles... Cal dir que l'ideal és que aquests materials aportin coneixements diferents, per tant, haurien d'estar fets de diferents tipus de materials (fusta, cartó, metall, plàstic...) com també de diferents mides. Finalment, per desar tots els objectes, aquesta zona ha de tenir un bagul o prestatges per tal que els nens i nenes puguin endreçar els materials i agafar-los autònomament quan vulgui fer-ne ús.

Espai per al joc motriu

Un bon pati també ha de poder oferir una zona per treballar la motricitat, ja que d'aquesta manera l'infant podrà posar en joc les seves capacitats i habilitats motores per entrenar el domini del seu propi cos. Així doncs, aquesta zona ha de comptar amb desnivells, rampes o certs elements que suposin un repte físic per a l'infant, on es pugui enfilat, pujar, baixar, amagar-se o inclús mantenir l'equilibri. Com a objectes, es poden incorporar mòduls o construccions com ara un tobogan, gronxadors, casetes de fusta, entre d'altres.

Altres elements d'aquest espai són els tricicles, bicicletes, tricicles o carretons. Com a recollida, l'ideal seria poder tenir una zona pintada, un garatge o algunes barres on penjar els vehicles, tot dependent de les possibilitats que l'espai del pati ofereix.

Elements naturals

Tal com s'ha plasmat al llarg d'aquest treball, el pati de l'escola és un lloc on els infants poden estar en contacte amb la natura i tenir-ne cura d'aquesta. Així doncs, s'ha de poder oferir als nens i nenes una àmplia gamma d'elements naturals i zones de vegetació per poder conèixer l'entorn que els envolta i com la natura ens pot aportar diferents tipus d'aprenentatges i coneixements.

Aquests elements naturals poden estar situats en espais oberts del pati, per tal de gaudir-ne i així evitar que es facin malbé. Així doncs, pot haver-hi zones amb plantes, flors vistoses, plantes aromàtiques, arbres, entre d'altres. Tota aquesta vegetació també ajudarà al fet que els nens i nenes puguin observar quin tipus de fauna s'apropa al seu pati, des de formigues, sargantanes, vespes, abelles o fins i tot ocells. A més, si els infants van regant les plantes i tenint cura d'aquestes petites zones verdes, estarem fomentant la importància de la natura i com aquesta s'ha de cuidar per poder gaudir d'ella.

Espai amb pedres

Un altre espai que podria ser útil per als nens i nenes seria un espai que tingués pedres. Amb aquest tipus d'elements, els nens i nenes poden treballar aspectes matemàtics com fer agrupacions, sèries o inclús fileres. Les pedres són un material senzill i susceptible de diversos usos i aplicacions per part dels infants. Així doncs, són moltes les activitats d'observació i experimentació a poder fer els petits i petites amb les pedres: classificar-les, fer-les passar per tubs, transportar-les, experimentar el seu color, textura, temperatura... A més, quan els nens i nenes anessin de passejada o excursió, també seria bo poder recollir pedres d'aquell lloc i posar-les en aquest espai, per conèixer com un mateix element pot variar en funció de la zona en la qual ho hagin trobat.

Espai d'observació d'éssers vius

L'observació d'animals és un aprenentatge que els infants poden fer de forma autònoma i els aporta coneixements sobre altres éssers vius que conviuen amb ells en l'entorn i món que els envolta. Així doncs, pot haver-hi una zona al pati amb caps de observació que poden donar lloc a activitats espontànies o dirigies per les persones educadores.

Un petit espai és suficient per posar una caps amb algun animal, com poden ser caragols, cucs, marietes o algun altre animaló. Cal dir que l'observació no ha de donar-se únicament en aquesta zona del pati, ja que de forma general, l'espai exterior pot oferir als infants moltes oportunitats per observar el creixement i les relacions dels éssers vius. Aquesta zona com l'anterior, oferirà als més petits i petites poder prendre consciència de la natura i qui habita en ella, coneixent més sobre la natura i l'entorn exterior.

Espai d'experimentació

Finalment, l'últim espai i no menys important és la zona d'experimentació. Aquesta zona pot tractar-se d'un espai amb una superfície una mica elevada, amb una taula o safata d'experimentació en la qual els materials que s'ofereixin als nens i nenes vagin variant diàriament o setmanalment. En aquest espai poden combinar-se diferents tipus de materials segons les estacions de l'any, el tractament de l'aigua en totes les seves fases, elements naturals o de construcció, entre d'altres. En altres paraules, cal oferir als infants una novetat cada dia al pati, i aquest lloc és el més adient per fer-ho. Alguns possibles materials d'experimentació poden ser els següents:

- Pinyes.
- Fulles.
- Branquillons.
- Capses de cartó.
- Envasos de plàstics.
- Taps de suro.
- Taps de plàstic.
- Conquilles.
- Rul·los de diferents mides.
- Garrafes de plàstic.

3.7. La Cooperació i coordinació entre l'escola i família en l'elaboració i manteniment del pati

Per tal d'oferir una mirada de millora dels espais exterior del segon cicle d'Educació Infantil, és necessari que l'equip educatiu faci partícips a les famílies dels nens i nenes, per tal de fomentar un projecte co-creatiu.

Des del marc legislatiu, la LOMCE en el seu Preàmbul II, fa referència a la importància que tenen les famílies en la responsabilitat de l'educació dels seus fills i filles, així com la necessitat de trobar canals de comunicació que afavoreixin la relació entre família i escola. A més, l'Ordre ECI/ 3960/2007 en l'article 10,4 assenyala que els centres cooperaran amb les famílies dels alumnes, generant una participació i col·laboració amb l'escola per tal d'afavorir i contribuir en el procés educatiu dels seus infants. Tal com afirma Tonucci (2004): "Convido els mestres que es tornin a interessar pels pares, que afavoreixin el diàleg ajudant-los a entendre que l'escola que tenim és diferent de l'escola que ells van viure de petits. Els bons mestres sempre ho han fet."

Tal com afirma el currículum de segon cicle d'Educació Infantil del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya (2016), cada nen i nena porta una motxilla a l'esquena, carregada amb informació sobre el seu entorn familiar i plena del seu bagatge vital i cultural, i és feina de les mestres poden activar aquests coneixements sobre els nens i nenes per fer-lo servir en els seus processos d'aprenentatge. Així doncs, les relacions entre família i escola han de ser constructives, i perquè això sigui possible, cal que aquesta relació es basi en el respecte, la confiança i l'acceptació d'ambdós agents educatius. El contacte i relació amb les famílies ha d'afavorir la relació amb els infants, anant més enllà dels requisits normatius. Mai no hi haurà dos mestres iguals, però tampoc dues famílies iguals, per tant, s'han de fomentar les relacions entre família i escola per aconseguir compromisos compartits.

Avui en dia, encara apareixen dificultats per fomentar la relació entre família i escola, però hi ha uns aspectes claus per afavorir aquesta comunicació basada en la confiança i el respecte. Així doncs, en el currículum de segon cicle d'Educació Infantil del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya (2016) n'apareixen molts, però m'agradaria destacar-ne dos d'ells:

En primer lloc, el més important és per part de l'escola, acceptar que la família és el principal educador, protagonista i responsable dels infants que tenim a les aules. Per tant, és feina del professorat i del mateix centre escolar, donar resposta a les expectatives que les famílies i els seus fills tenen de la seva educació. En definitiva, l'escola no pot mai substituir a les famílies, i cal que sempre es tinguin en compte a l'hora de treballar amb els nens i nenes.

En segon lloc, per part de les famílies, aquestes han de tenir una bona disposició a col·laborar i treballar amb els centres escolars dels seus fills i filles. Així doncs, en la mesura del possible, pares i mares han d'estar atents a les necessitats de les escoles i ajudar sempre que es pugui, dintre de les mateixes circumstàncies. Aquesta col·laboració no únicament implica ajuda sinó que s'ha d'intentar tenir una actitud de disponibilitat i reconeixement, tant per part de les escoles com de les famílies en si.

De vegades serà molt poquet, i d'altres una mica més. Fins i tot, és d'una gran ajuda el simple fet que els fills portin les coses que se'ls demana des de l'escola per facilitar la vida del dia a dia a la classe, i altres vegades seran coses més consistents, com ara col·laborar i complir els períodes de familiarització d'inici de curs, o bé el fet de participar en l'organització d'un petit taller, anar a explicar un conte... (Departament d'Ensenyament 2012)

Actualment vivim en temps complexos, en els quals pares, mares i educadors no poden canviar certs aspectes, però sí que s'ha d'afavorir i fomentar en el possible, la creació d'espais d'acompanyament, espais segurs i afectuosos pels infants. A més, aquests espais han d'estar connectats a les criatures, per tal que aquests puguin aprendre i desenvolupar-se com a éssers humans que són. Així doncs, cal una bona relació entre família i escola, ja que d'aquesta manera, l'educació dels nens i nenes serà més rica i valuosa per a ells i elles.

Si haguéssim de resumir en una frase tot aquest procés, podria fer-se així: l'èxit de la interacció entre la família i l'escola radica en el fet que uns i altres siguin capaços de mirar-se amb bons ulls. Aquesta possibilitat està associada al fet de deixar els prejudicis de banda. Desaprendre un hàbit tan usual en els éssers humans no sempre resulta fàcil, però és indispensable perquè les relacions siguin fluïdes i productives, especialment quan estem parlant d'un context de vida en què els infants passen moltes hores. (Departament d'Ensenyament 2012)

Per altra banda, trobem autors com Sabadell (2012) que afirma que cal fer un procés de co-creació entre pares, mares i equip docent:

Un proceso de co-creación consiste en gestionar la creatividad entre colectivos o personas diversas para que puedan tomar parte activamente en el proceso creativo, aunque no sean especialistas ni tengan conocimientos sobre el tema [...] encontrar los mecanismos que permitan complementar los diferentes conocimientos y habilidades que pueda aportar cada persona individualmente para crear algo colectivamente. (p.10)

Així doncs, iniciar un procés de co-creació en l'escola, suposa iniciar un viatge ple d'aprenentatges nous per part de tots els implicats en l'educació de la infància. Però el més important és que el resultat d'aquest projecte és conseqüència de les aportacions materials, personals i de l'esforç col·lectiu entre família i escola.

4. Metodologia

4.1. Paradigma del treball

Tota investigació parteix i segueix un paradigma científic. En el cas del meu treball, el paradigma que he triat seguir és l'interpretatiu.

Així doncs, aquest paradigma forma part de la perspectiva qualitativa, ajudant a entendre la realitat com una dinàmica. En altres paraules, aquesta perspectiva s'interessa tant per les accions humanes com per les de la pràctica social, sent el seu propòsit la comprensió i significat dels fets estudiats. Per tant, tota la meva investigació se centra en la descripció de diferents observacions d'un pati escolar per així poder interpretar-les i comprendre - les en el context de l'escola. A més, gràcies a aquest tipus d'investigació que he dut a terme, podré oferir una alternativa o modificació del pati observat a l'escola, en la qual els infants podran contribuir i ser part de la meva investigació, proposta i treball.

4.2. Mètode d'investigació

Per dur a terme la part pràctica d'aquesta recerca he decidit portar a terme un estudi de cas, ja que considero que és el mètode d'investigació més adient i que millor s'adapta al meu treball. Primerament, cal dir que l'estudi de cas és un mètode d'investigació que forma part de la perspectiva qualitativa, i consisteix a dur a terme una investigació empírica, on els fenòmens triats per investigar, s'han d'estudiar dins del context on es desenvolupen, en aquest cas al pati d'Educació Infantil d'una escola de Cardedeu. Aquest mètode és molt apropiat per fer investigacions de petita escala, on hi ha un marc limitat en temps i espai. A més, és útil per veure les activitats que els infants hi desenvolupen, observar i analitzar les dades obtingudes.

En el meu cas, els instruments de recollida de dades que utilitzaré per dur a terme la meva investigació són les observacions, tot i que també hi haurà una altra part pràctica en la qual els infants intervindran. Així doncs, un cop realitzades les observacions, es realitzarà una recollida d'uns dibuixos i verbalitzacions per part dels infants sobre el seu espai de pati. Juntament amb les observacions realitzades i aquestes il·lustracions dels nens i nenes, es farà una petita maqueta sobre una proposta de millora o canvi del seu pati d'Educació Infantil d'una de les escoles de Cardedeu.

4.3. Mostra d'estudi

Pel que fa al tipus de mostra triada per dur a terme la meua investigació, aquesta és la mostra intencional, també coneguda com a mostra selectiva. Aquesta tècnica, tal com expliciten Saunders, M., Lewis, P. & Thornhill, A. (2012), es tracta d'una tècnica on l'investigador es basa en el seu propi judici a l'hora de triar als membres o objectes d'estudi que participaran en la seva investigació. Així doncs, la mostra intencional és un mètode sense probabilitat, el qual pot arribar a ser molt eficaç quan només un nombre limitat de persones poden servir com a font primària d'obtinguda de dades, d'acord amb la naturalesa del disseny de la investigació i dels seus objectius.

D'aquesta manera, d'acord amb aquesta informació podríem dir que la mostra triada és la intencional, ja que els infants, l'espai de pati i l'escola triada per dur a terme aquesta recerca i petit projecte, han estat triades intencionalment i selectivament d'acord amb els meus interessos amb l'estudi.

4.3.1. Característiques del centre

Per tal de poder situar una mica més el meu estudi i investigació a través d'aquest treball, en aquest apartat es parlarà sobre les característiques de l'escola que ha contribuït en aquest projecte.

L'escola que m'ha ajudat al llarg d'aquest estudi és un centre situat al poble de Cardedeu. En primer lloc, aquesta escola es tracta d'un centre públic del Departament d'Educació que atén alumnes d'Educació Infantil i d'Educació Primària de 3 a 12. Va començar el curs 2007-2008 en una zona propera de mòduls prefabricats amb un disseny d'unes vaques a les seves façanes, motiu del seu logotip d'escola avui, i és més tard quan es va traslladar al nou edifici creat el curs 2011-2012 amb la peculiaritat de centre que creix amb el desenvolupament del seu projecte. Seguidament, l'any 2007, es va iniciar un projecte nou d'escola a Cardedeu amb la idea que una escola que comença, ofereix l'oportunitat de donar resposta a una realitat viva del moment.

En segon lloc, centrant-nos més en la tipologia de l'escola, podríem dir que aquesta és un centre de doble línia; sis grups a Educació Infantil i 12 grups per Educació Primària amb un total de 465 alumnes (curs 19/20). La seva organització administrativa és per cicles tot i que en l'àmbit intern es divideix per comunitats. Així doncs tenim sis grups a la comunitat de petits; sis grups a la comunitat de mitjans (1r, 2n i 3r) i sis més a la comunitat de grans (4t, 5è i 6è). Cal dir que durant aquest curs 2020 - 2021 s'ha adoptat una nova realitat i forma d'organitzar aquestes comunitats. En concret, aquest curs els infants de la comunitat de petits estan distribuïts en set aules amb un ambient diferent en cada una d'elles, de les quals en formen parts infants de P3, P4 i P5 barrejats en cada una de les classes.

Finalment, l'escola es regeix pels principis rectoros que marca l'article 2 de la Llei d'Educació de Catalunya 12/2009 de 10 de juliol (LEC), per definir la seva identitat plasmada en el PEC del centre. Així doncs, aquests principis defineixen l'escola com:

- Catalana com transmissora dels valors democràtics.
- Equitativa i integradora, implicada amb l'entorn social i la cohesió social.
- Respectuosa de la pluralitat, de les idees, de les creences, de la procedència, de la llengua i la cultura.
- Cercadora de l'equitat i l'excel·lència.
- Laica, inclusiva, coeducadora seguint el tractament de la perspectiva de gènere.
- Amb la implicació de les famílies i la comunitat educativa de l'entorn.

4.3.2. Grup classe

Seguidament, tal com he anat mencionant en apartats anteriors, els infants observats han contribuït en l'anàlisi de l'espai de pati, del qual és la principal tasca d'aquest treball. Així doncs, per conèixer i entendre millor les observacions fetes i la contribució dels nens i nenes, cal fer menció de com són aquests infants i grup-classe observat.

El grup-classe observat es troba dins de la comunitat de petits que ofereix l'escola de Cardedeu. Tal com he mencionat en l'apartat anterior, aquest centre escolar ha adoptat per oferir una nova forma d'agrupament en l'etapa d'Educació Infantil, creant grups amb nens de tres, quatre i cinc anys junts. Així doncs, aquesta classe és una aula multinivell que consta de 21 infants, entre ells trobem vuit infants de P5, cinc infants de P4 i vuit infants de P3. D'aquesta manera, podem dir que el grup-classe està format per més infants de cinc i de tres anys que no de quatre, aspecte que cal tenir en compte a l'hora d'oferir propostes i activitats, ja que els interessos i necessitats individuals són diferents.

4.4. Instruments de recollida de dades

4.4.1 Observació

L'observació ha tingut molta trajectòria com a mètode d'estudi o investigació, per tant, diversos autors han treballat el mètode al llarg dels anys. En primer lloc, Sierra i Bravo (1984) la defineix com:

Aquella inspecció y estudio realizado por el investigador, mediante el empleo de sus propios sentidos, con o sin ayuda de aparatos técnicos, de las cosas o hechos de interés social, tal como son o tienen lugar espontáneamente.

En segon i últim lloc, autors com ara Bunge (2007), assenyalen que l'observació és un procediment que té com a objecte d'estudi un o diversos fets, objectes o fenòmens de la realitat actual. Aquesta definició la podria relacionar amb el punt de vista d'Ander-Egg (2003), qui considera que l'observació no deixa de ser un procediment que ajuda a la recollida de dades i informació i que consisteix a utilitzar els sentits i la lògica per a fer una anàlisi més detallada pel que fa als fets i les realitats que conformen l'objecte d'estudi. Així doncs, tenint en compte les diferents visions d'aquests autors i tota la fonamentació teòrica, podríem dir que l'observació és un instrument bàsic per assolir els nostres objectius, un mètode d'investigació que ens apropa a uns resultats vàlids, fiables i acurats sobre l'estudi que hem fet del fenomen o aspecte de la nostra realitat.

Així doncs, per dur a terme la meua part pràctica d'aquest treball, vaig decidir triar l'observació com a instrument de recollida de dades, ja que considero que és una bona eina per poder obtenir una informació objectiva de la situació estudiada per després fer una part més subjectiva i dur a terme una anàlisi més acurada i profund del fenomen estudiat, en aquest cas un pati d'Educació Infantil. D'aquesta manera, per a fer-ho, vaig decidir crear una pauta d'observació (*veure Taula 1: fitxa d'observació*) segons Prats, J., Fuentes, C. & Sabariego, M. (2019), amb una sèrie d'ítems a observar dins de l'espai de pati que observaria, entre ells: la identificació espacial, la temporalització, el joc, el gènere i finalment la coeducació.

PAUTA D'OBSERVACIÓ					
Centre:		Nivell:		Activitat:	
Dia:		Hora:		Sessió:	
Lloc:				Observadora:	
DESCRIPCIÓ				INTERPRETACIÓ	
Identificació espacial:		<ul style="list-style-type: none"> • Distribució, organització i característiques de l'espai exterior com a lloc de pati. ○ Objectiu: Observar l'organització espacial del pati i quines zones hi ha. 			
Temporalització:		<ul style="list-style-type: none"> • Adequació de la temporalització a les necessitats dels infants. ○ Objectiu: Observar durant quin temps estan els infants al pati i si aquest és l'adequat o no. 			

Joc:	<ul style="list-style-type: none"> • Tipologies de joc que es desenvolupen i es fan al pati (joc simbòlic, joc motor / psicomotor, joc manipulatiu, joc individual, joc cooperatiu...). ○ Objectius: <ul style="list-style-type: none"> • Distingir quin tipus de joc porten a terme els infants durant l'estona de pati. • Observar quina tipologia de joc predomina. 	
Gènere:	<ul style="list-style-type: none"> • Espais, materials i tipus d'activitats o jocs on el gènere dels infants influeixi o es tingui en compte. ○ Objectiu: Observar si el pati ofereix jocs i activitats on el gènere dels infants no sigui discriminat. 	
Coeducació:	<ul style="list-style-type: none"> • El pati com a lloc coeducatiu, espai preparat i adaptat als infants com a individus individuals amb necessitats, característiques i interessos diferents. ○ Objectiu: Conèixer el treball de la coeducació en el pati de jocs. 	

Taula 1: fitxa d'observació

Per tal de poder comprovar si la pauta d'observació realitzada era adequada o no (*veure Taula 1: fitxa d'observació*), vaig decidir buscar dos experts de la temàtica que poguessin veure i llegir-se aquesta fitxa d'observació, per tal de validar-la adequadament. Així doncs, es va definir cada dimensió a observar i també es va buscar l'objectiu de cada element, per tal que els experts poguessin tenir una millor idea de la finalitat d'aquesta pauta d'observació i perquè es van triar aquestes dimensions a l'hora de dur a terme la meva observació a un pati d'Educació Infantil. Així doncs, es va enviar la fitxa d'observació (*veure Taula 1: fitxa d'observació*) als experts adients de la universitat de la Universitat Autònoma de Barcelona, i aquests van considerar en un 90% que les dimensions triades s'adequaven a la meva observació d'acord amb la temàtica i finalitat del treball era adequada a la temàtica i a la finalitat de l'observació

Cal dir que tot i que algun expert va validar parcialment la pauta d'observació (*veure Taula 1: fitxa d'observació*), això em va ajudar a poder rectificar, modificar i millorar la fitxa, veient-la des d'una nova perspectiva i sobretot sense deixar de banda els comentaris i canvis per millorar dels experts, per tal d'acotar més la meva investigació i observació del cas estudiat.

4.4.2. Il·lustracions dels infants

Com a altre instrument de recollida de dades, vaig optar per fer partícips als nens i nenes observats al llarg de la meva investigació, ja que són els infants qui conviuen, juguen i aprenen en l'espai de pati observat. Així doncs, per aportar una mirada més transversal del projecte on docents, escola i infants hi formessin part, vaig decidir fer una sessió a l'escola per parlar del pati dels nens i nenes, per tal de saber quina visió tenien les criatures d'aquest espai.

Per a fer-ho, vaig decidir triar un mètode de recollida de dades que s'adaptés a totes les edats dels infants d'Educació Infantil, de la mateixa manera que havia de ser una tasca poc feixuga per a ells i elles. Així doncs, tenint en compte tots aquests factors, es va decidir que els nens i nenes observats d'Educació Infantil, realitzessin unes il·lustracions i dibuixos de com és el seu pati i que voldrien afegir-hi, treure o inclús modificar en aquest espai, per tal que el seu pati s'adaptés a totes les necessitats i individualitats dels infants.

Gràcies a aquesta informació obtinguda per part dels infants i les meves observacions, tindria suficient informació per replantejar l'espai de pati, innovar-lo o modificar-lo en funció del meu criteri, el dels autors teòrics estudiats al llarg del treball i des de la mirada d'un infant d'Educació Infantil. D'aquesta manera, aquest projecte podria acostar-se més a la realitat i ser útil per al centre escolar per a un futur pròxim.

4.5. Aspectes ètics

Un aspecte important a tenir en compte quan es porta a terme una investigació de caràcter educatiu és la protecció de dades de les persones que han estat observades, en aquest cas els infants d'una classe d'Educació Infantil, tal com es decreta a la Llei orgànica 3/2018 de 5 de desembre de protecció de dades personals i garantia dels drets digitals.

Així doncs, des del primer moment, les persones vinculades a aquest treball han estat prèviament informades sobre l'ús de la informació obtinguda a través d'aquesta investigació, la qual únicament serà per a l'anàlisi i desenvolupament d'aquest treball universitari, i que aquesta informació no serà difosa ni utilitzada en altres àmbits o estudis.

Aquests són els motius pels quals al llarg d'aquest treball no es mencionarà el nom del centre educatiu observat, de la mateixa manera que tampoc apareixeran els noms de les persones observades, ja que considero que és informació del centre, professorat i de l'alumnat que van en contra dels aspectes ètics.

5. Anàlisi dels resultats

Pel que fa a l'anàlisi dels resultats obtinguts, tal com he anat explicant al llarg de l'apartat de metodologia, he utilitat diversos instruments per tal de recollir les dades necessàries per dur a terme el meu estudi. Així doncs, en aquest apartat hi haurà diferents tipus d'anàlisis. Primerament, es farà una anàlisi dels resultats obtinguts a través de les observacions realitzades a l'escola i als infants. Seguidament, una altra anàlisi serà el de les il·lustracions dels nens i nenes, per tal d'obtenir una visió més transversal i des de la mirada d'un infant d'Educació Infantil.

5.1. Anàlisi 1: anàlisi dels resultats obtinguts de les observacions

Aquesta primera anàlisi fa referència a les catorze observacions diàries que es van realitzar sobre un pati d'una escola d'Educació Infantil de Cardedeu. Així doncs, primerament durant catorze dies es va anar observant l'espai que utilitzaven com a pati, amb les seves característiques espacials i temporals. També es va decidir observar certes dimensions que podrien desenvolupar-se en aquesta zona de pati i que es podrien veure afectades segons el tractament d'aquest espai.

Així doncs, després d'haver realitzat aquestes observacions, s'ha realitzat un petit memoràndum de cada dimensió observada per tal de realitzar un buidatge de dades més acurat i transversal de cada un dels elements a observar. D'aquesta manera, en aquest apartat es veurà tota l'anàlisi elaborada segons cada un dels elements que s'han anat observant al llarg d'aquest període de temps de catorze dies: la identificació espacial, la temporalització, les tipologies de joc que s'han desenvolupat al pati, el tractament del gènere i finalment el treball de la coeducació en aquest espai.

5.1.1. Identificació espacial

En primer lloc, trobem la identificació espacial, la qual és definida com un grup de subprocessos que regulen l'organització de diverses conductes encaminades al reconeixement i orientació de l'organisme en l'espai. Així doncs, amb aquesta dimensió el que vull observar és la distribució, organització i característiques de l'espai exterior com a lloc de pati, tenint com a objectiu:

- Observar l'organització espacial del pati i quines zones hi ha.

Pel que fa a l'anàlisi de dades d'aquesta dimensió, al llarg de les observacions que he estat realitzant durant catorze dies a l'espai de pati dels infants de P3, P4 i P5 de l'escola Can Manent de Cardedeu, he pogut extreure la següent informació pel que fa a la identificació espacial.

Primerament, cal dir que els infants no han estat únicament en el mateix espai, ja que alguns dies utilitzaven més d'un pati en funció de les circumstàncies excepcionals del dia a l'escola. Així i tot, he pogut extreure unes dades pel que fa al pati en concret que pertany als infants observats.

Per una banda, en l'espai de pati de la classe de les vespes he pogut observar com es tracta d'un espai de sorra, en el qual hi ha un banc de fusta girat cap a la tanca de l'escola que dona a l'exterior i una petita infraestructura de fusta en forma de piràmide, la qual està situada al costat del banc de fusta. També trobem una zona amb plantes poc cuidades i la qual no es fa servir. Com a elements naturals també hi ha dos arbres al mig de l'espai, els quals ajuden a subjectar una hamaca de tela. Finalment per delimitar l'espai, hi ha unes cordes lligades a unes jardineres, les quals també fan la funció de delimitar l'espai de pati dels infants.

Globalment podem dir que aquest espai és un lloc petit i delimitat, aspecte que cal tenir en compte, ja que això produirà canvis en actituds i rols dels nens i nenes pel que fa a les dimensions més específiques que he observat. Pel que fa a les zones i espais que el Departament d'Ensenyament (2016) assenyala, el pati de la classe de les vespes no s'adequa a la distribució necessària per poder complir els requisits necessaris d'oferir un bon espai exterior estructurat com a zona de pati. Tal com n'he fet menció, es tracta d'un espai buit, i en el qual no trobem cap zona delimitada o espais estructurats per treballar coneixements i aprenentatges més específics pels nens i nenes com ara l'experimentació, la manipulació de material natural, la motricitat fina i gruixuda, la relaxació o intimitat dels nens i nenes, entre d'altres.

El fet que el pati de la classe de les vespes tampoc tingui molt material fa que de vegades, els nens i nenes no sàpiguen realment què realitzar o fer en l'espai, de la mateixa manera que el pati acaba veient-se com un espai exterior poc cuidat, monòton i sense una finalitat ni lúdica ni didàctica o educativa, aspectes que també influenciarà més tard en les dimensions més específiques que he anat observant. Així i tot, cal dir que en algunes ocasions, la tutora i educadora del grup classe de les vespes ha optat per oferir nou material per l'exterior, material de dins de l'aula o inclús incorporació de material d'altres aules, amb la finalitat de fomentar l'interès i la motivació dels nens i nenes per l'espai exterior.

5.1.2. Temporalització

En segon lloc, trobem la temporalització, la qual és definida com a fer referència al fenomen de donar-li temps o gestionar el temps d'alguna cosa. Així doncs, amb aquesta dimensió el que vull observar és l'adequació de la temporalització a les necessitats dels infants, tenint com a objectiu:

- Observar durant quin temps estan els infants al pati i si aquest és l'adequat o no.

Pel que fa a l'anàlisi de dades d'aquesta dimensió, al llarg de les observacions que he estat realitzant durant catorze dies a l'espai de pati dels infants de P3, P4 i P5 de l'escola Can Manent de Cardedeu, he pogut extreure la següent informació pel que fa a la temporalització. Primerament, cal dir que els nens i nenes de la classe de les vespes no tenen un horari fix per sortir al pati, sinó que a mesura que va avançant el dia i el matí, la mestra opta per estar un temps en concret a l'espai exterior. En tot moment es té en compte les necessitats dels infants, ja que pel que he pogut observar en diverses ocasions, molt d'ells necessitaven descarregar més energia a fora el pati que no pas dins de l'aula i aquests fets també han influenciat i repercutit en la temporalització de l'hora del pati. De la mateixa manera que quan els nens i nenes no volien estar més temps a l'espai exterior, la mestra els ofería l'oportunitat d'anar a dins l'aula.

Per altra banda, un altre aspecte important que m'agradaria remarcar és com he pogut observar que els nens i nenes no gaudeixen del mateix temps de pati que la resta d'infants de l'aula. L'hora del pati succeeix quan els infants han acabat d'esmorzar, per tant, com en la classe observada trobem nens i nenes d'edats diverses (P3, P4 i P5), els ritmes són diferents. Així doncs, els infants surten a l'espai exterior a mesura que acaben d'esmorzar, però de vegades, els nens i nenes més petits i petites de la classe no havien acabat d'esmorzar encara, mentre que els més grans sortien a fora l'exterior. Fet que repercutia en la temporalització del pati, ja que aquesta no era la mateixa per a tots els nens i totes les nenes de l'aula. La part positiva d'aquest fet és que es respecten les necessitats i els ritmes de cada nena i nena en funció de la seva edat, però això acaba repercutint a oferir el mateix per a tots els infants. Per tant, considero que s'ha de poder buscar un punt mitjà i establir un horari per esmorzar i un altre per gaudir de l'estona de pati.

Finalment, des del meu punt de vista, considero que el fet de no tenir una temporalització estable repercuteix negativament en els infants. En l'etapa d'Educació Infantil, un dels aspectes claus que s'intenten ensenyar a les aules són els horaris o les rutines, i sense elles, molts nens i nenes poden sentir-se perduts i dispersos, actituds que he pogut anar observant a fora del pati.

5.1.3. Joc

En tercer lloc, trobem el joc infantil, el qual és definit com una activitat plaent, lliure i espontània, sense una fi determinat, però de gran utilitat per al desenvolupament i aprenentatge de l'infant.

Així doncs, amb aquesta dimensió el que vull observar són les tipologies de joc que es desenvolupen i es fan al pati (joc simbòlic, joc motor / psicomotor, joc manipulatiu, joc individual, joc cooperatiu...), tenint com a objectius:

- Distingir quin tipus de joc porten a terme els infants durant l'estona de pati.
- Observar quina tipologia de joc predomina.

Pel que fa a l'anàlisi de dades d'aquesta dimensió, al llarg de les observacions que he estat realitzant durant catorze dies a l'espai de pati dels infants de P3, P4 i P5 de l'escola Can Manent de Cardedeu, he pogut extreure la següent informació pel que fa al joc. Primerament d'acord amb l'espai on els nens i nenes gaudeixen de la seva hora del pati, podríem dir que el joc que predomina per part de tot el grup-classe és el joc lliure. L'educadora poques vegades fa alguna proposta dirigida, tot i que en algunes ocasions ofereix alguna activitat de joc o incorpora nou material per tal de fomentar tipologies de jocs i activitats diferents per part dels nens i nenes, cobrint així les necessitats o interessos dels seus alumnes.

En segon lloc, el tipus de joc que també predomina de forma global és el joc simbòlic. Aquests tipus de joc s'ha portat a terme diàriament al pati, ja que amb el material ofert, els nens i nenes han pogut deixar anar la seva imaginació i creativitat per realitzar jocs simbòlics, sigui d'accions més quotidianes o fer veure que són algun personatge real o de ficció. Cal puntualitzar que el joc simbòlic sol ser un tipus de joc que es dóna més en els nens i nenes de P4 i de P3, que no pas en P5.

En tercer lloc, trobem el joc motor, on he pogut observar activitats a través de les quals es treballen més la motricitat fina i en altres on es fomenta més la motricitat gruixuda. El fet que el pati sigui un espai sense cap zona distribuïda o fix, fa que tota l'esplanada de sorra es converteixi en un bon lloc per desenvolupar el joc motor. Per una banda, els nens i nenes de P5 aprofiten l'espai per córrer curses, jugar a futbol o activitats més físiques i per tant, que necessiten més moviment. En canvi, per altra banda, els infants de P3 i P4, aprofiten l'espai de sorra per poder acomplir activitats més manipulatives, experimentant amb el fang, la sorra i l'aigua dels bassals per posar en joc la seva motricitat gruixuda.

Així doncs, podríem dir que tot i que l'espai no dóna molta oferta a jocs diversos, el fet que no hi hagi zones diferenciades i molt material fa que el pati sigui un espai, en el qual nens i nenes poden deixar anar la seva creativitat i imaginació per realitzar aquell tipus de joc que desitgin de forma lliure.

Tal com he esmentat anteriorment, he pogut observar que el fet que els nens i nenes sempre realitzin la mateixa tipologia de joc ha fet que l'espai els hi arribés a avorrir, creant així desinterès i desmotivació per part dels infants. En aquestes ocasions, la mestra ha optat per oferir altres espais com a pati o incorporar algunes zones i materials més específics per a aquells infants que necessitaven una activitat o joc en concret. Un bon exemple seria quan els nens i nenes volien pintar a l'exterior i la mestra algunes ocasions els hi oferiria l'oportunitat de fer-ho, però aquest fet es donava en poques ocasions.

Finalment, tot i que els nens i nenes juguen a allò que volen, també cal remarcar que els infants juguen a allò que se'ls hi permet, tant per l'espai com pel material. Per tant, considero que hi ha certes activitats i jocs que no s'han donat al pati per culpa d'aquests fets, com ara l'experimentació o cuida de l'entorn / zones naturals de l'espai de pati. El fet que es vegi el pati com un espai de joc, fa que activitats més experimentals o de descobriment no es donin, com també acomplir activitats didàctiques fora de l'aula. A més, el fet de no haver-hi cap zona enjardinada per cuidar, fa que els infants vegin l'espai com un joc per passar l'estona, per jugar i descarregar energia, ja que si a l'espai de pati es donessin activitats curriculars, didàctiques o es tingués alguna zona per cuidar l'entorn, es mostraria als nens i nenes que l'espai de pati és un espai exterior, però no deixa de ser una zona més de l'escola per aprendre i de la qual s'ha de tenir cura.

5.1.4. Gènere

En quart lloc, trobem el gènere, el qual és definit com als conceptes socials de les funcions, comportaments, activitats i atributs que cada societat considera apropiats per als homes i les dones. Així doncs, amb aquesta dimensió el que vull observar són els espais, materials i tipus d'activitats o jocs on el gènere dels infants influeixi o es tingui en compte, tenint com a objectiu:

- Observar si el pati ofereix jocs i activitats on el gènere dels infants no sigui discriminat.

Pel que fa a l'anàlisi de dades d'aquesta dimensió, al llarg de les observacions que he estat realitzant durant catorze dies a l'espai de pati dels infants de P3, P4 i P5 de l'escola Can Manent de Cardedeu, he pogut extreure la següent informació pel que fa al gènere. Primerament, cal dir que observar el gènere dins de les activitats i jocs que realitzen els infants ha estat una tasca difícil de fer des d'una mirada objectiva.

En primer lloc, pel que fa a l'espai, cal dir que el pati que s'ha ofert als nens i nenes no fomentava cap discriminació o diferenciació de gènere, ja que en ser un espai sense gairebé res de materials i cap zona diferenciada o específica, les activitats i jocs que els infants desenvolupaven eren lliures, sense que l'espai interferís en aquest aspecte.

En segon lloc, pel que fa al material, cal dir que aquí sí que l'educadora prenia un paper important per evitar que el gènere interferís. En ser un espai sense cap mena de material, això feia que la mestra fos l'encarregada d'oferir materials als seus alumnes amb els quals jugar, aprendre i fer durant l'hora del pati. Així doncs, l'educadora, per petició dels mateixos infants, oferia el material que aquests necessitaven, en funció dels seus interessos o necessitats en aquells moments. D'aquesta manera, les nenes demanaven material per dur a terme activitats més manuals, treballs artístics, dibuixos o jocs més de relaxació i tranquils. Per altra banda, els nens necessitaven pilotes, cordes o material per dur a terme activitats més físiques i motores. Per tant, podríem dir que la mestra proporcionava material segons el gènere, però també segons allò que cada grup d'alumnes li demanava, fomentant inconscientment activitats més tranquil·les i manuals a les nenes i jocs més físics o actius als nens.

En tercer lloc, pel que fa a la conducta i comportament dels nens i nenes en funció del seu gènere, cal dir que aquests feien unes activitats o jocs on la discriminació / diferenciació de sexe era present. En segons quins jocs, els nens no deixaven jugar a les nenes, ja que "no és un joc per nenes". També he pogut observar com en jocs més simbòlics com ara la cuineta o el pares i mares (els més freqüents a l'hora del pati), les nenes adoptaven un rol de servir, preparar el menjar o fer les feines de casa, mentre que els nens esperaven al fet que les nenes fessin tot això, ja que "els pares" fan aquestes coses. Cal dir que la mestra, en alguna ocasió ha intervingut en aquestes situacions, fent presència a què nens i nenes són infants iguals, que poden jugar al mateix, però els infants feien la seva.

En definitiva, podríem dir que inconscientment, els infants fan allò que veuen dels adults, per tant, dins dels seus jocs o activitats es veia una clara diferenciació de les tasques o feines que ha de fer una nena o nen, ja que els infants es comportaven segons allò que havien vist o viscut a casa, sent un reflex de la nostra societat, en la qual un nen i una nena són éssers diferents. Així doncs, és la nostra tasca com a futures mestres poder canviar aquesta visió, i així almenys a l'escola treballar de forma coeducadora i global, sense diferenciar el sexe de cada individu, per educar nens i nenes com a éssers iguals i no diferents en funció del seu sexe, ja que només així el gènere no intervindrà en el món educatiu.

5.1.5. Coeducació

En cinquè i últim lloc, trobem la coeducació, la qual es definida com a l'educació conjunta d'homes i dones, a través de propostes pedagògiques que orienten la formació en condicions d'igualtat i sense limitar els aprenentatges que cada sexe rep. Així doncs, amb aquesta dimensió el que vull observar és el pati com a lloc coeducatiu, espai preparat i adaptat als infants com a individus individuals amb necessitats, característiques i interessos diferents, tenint com a objectiu:

- Objectiu: Conèixer el treball de la coeducació en el pati de jocs.

Pel que fa a l'anàlisi de dades d'aquesta dimensió, al llarg de les observacions que he estat realitzant durant catorze dies a l'espai de pati dels infants de P3, P4 i P5 de l'escola Can Manent de Cardedeu, he pogut extreure la següent informació pel que fa a la coeducació. Primerament d'acord amb l'espai on els nens i nenes gaudeixen de la seva hora del pati, al llarg de les meves observacions he pogut veure com es tracta d'un espai poc preparat pels infants d'Educació Infantil. Molts dels ítems analitzats i observats han demostrat que aquesta zona de pati no està dedicada per a nens i nenes d'aquesta etapa, ja que no s'atenen totes les necessitats dels infants, per tant, podríem dir que el treball de la coeducació al pati de jocs és més aviat escàs.

En segon lloc, tal com es pot veure en la definició de coeducació, aquest terme es basa en un tipus d'educació que proporciona propostes pedagògiques per tal d'educar en igualtat, no limitar els aprenentatges dels nens i nenes i per tant, adaptar-se als infants tenint en compte les seves individualitats com a éssers diferents que són. Per tant, el pati d'aquesta escola deixa veure com l'espai no atén a les necessitats dels nens i nenes, com tampoc se sol tenir en compte què necessita cada franja d'edat, ja que aquests infants tenen edats diverses (tres, quatre i cinc anys) i moltes vegades alguns nens i nenes no han pogut gaudir de les activitats, jocs i de l'espai en si per la manca de materials o zones que els hi proporcionés els aprenentatges necessaris d'acord amb la seva edat, per així poder fomentar el seu desenvolupament com a futures persones adultes.

Així doncs, també he pogut observar com molts infants petits de tres anys, no sabien que realitzar o quina activitat fer al seu espai de pati, ja que aquest no seguia la distribució o l'oferiment de propostes que hauria de poder proporcionar als nens i nenes d'Educació Infantil, tal com assenyala el Departament d'Ensenyament com també el Currículum Escolar de Segon Cicle. Per tant, el fet que l'espai fos una zona de sorra amb pocs elements per a jugar i gaudir d'experiències profitoses pels nens i nenes, feia que el pati es convertís un espai global, sense tenir en compte les característiques o interessos dels nens i nenes. Aquest fet ha afectat que el treball de la coeducació no es fes visible, ja que nens i nenes feien activitats diferents en funció del seu sexe i de la seva edat, a causa del material que la mateixa educadora els proporcionava.

Per tant, com la coeducació és un treball i oferiment d'activitats on nens i nenes fan propostes de forma conjunta i en igualtat, he pogut observar que el pati anava més dedicat cap a un tipus d'infants que no pas per a tots i totes. També he pogut observar com la mestra no tenia en compte les edats dels nens i nenes, com tampoc intentava oferir activitats, material o propostes dedicades a tots per treballar de forma conjunta o si més no, adaptar-se a cada franja d'edat per intentar atendre les individualitats i característiques pròpies de cada nen o nena, sense deixar de banda el fet de poder treballar de forma transversal amb els seus alumnes.

Finalment, des del meu punt de vista, considero que el fet de no tenir una clara distribució de l'espai, oferir zones per treballar o exercitar aprenentatges diferents o inclús la manca de material, ha contribuït al fet que el pati es veiés com una zona sense cap finalitat, i molt menys una didàctica. Aquest pati observat s'ha considerat un espai on els nens i nenes han de passar l'estona i on no en treuen cap aprenentatge profitós. De la mateixa manera que el fet de no treballar de forma transversal, global i atendre als nens i nenes, ha deixat en evidència com el pati es veu una zona on la coeducació, els aprenentatges i la didàctica no es fomenta, com tampoc es té en compte que necessita cada infant per poder créixer i desenvolupar-se.

5.2. Anàlisi 2: anàlisi de les il·lustracions dels infants

Aquest segon anàlisi és sobre els dibuixos que els nens i nenes van realitzar, per tal de donar una mirada més transversal al treball i fer participants als infants en aquest projecte de millora o innovació del seu propi pati. Primerament, cal mencionar que com aquests nens i nenes tenien franges d'edats diferents, aquesta tasca per a molts d'ells i elles els hi suposava una feina feixuga, per tant, vaig decidir que alguns dels infants més grans de l'aula, és a dir, alguns nens i nenes de cinc anys fessin aquestes il·lustracions, mentre la resta d'alumnes miraven i feien contribucions oralment. D'aquesta manera, els dibuixos que s'han analitzat han estat cinc.

Així doncs, per començar es va fer una pregunta oberta als nens i nenes: Com veieu el vostre pati? Moltes de les verbalitzacions dels infants van ser enfocades al que jo vaig poder observar al llarg de catorze dies, en altres paraules, els nens i nenes veien el seu pati com un espai buit, petit, sense material per jugar o infraestructures per enfilel·lar-se i fomentar la seva motricitat o domini del cos, en definitiva, un espai poc enfocat a la seva edat i sobretot poc educatiu. D'aquesta manera, un cop aquesta pregunta ja afirmava la meua anàlisi prèvia de la zona del pati, vaig decidir fer-ho més visual i que les opinions dels nens i nenes quedessin reflectides en un paper. Seguidament, els infants van seure davant del pati i vam acordar de forma conjunta que faríem una nova distribució de l'espai, com també milloraríem les seves mancances afegint material i incorporant aquelles zones que els nens i nenes consideressin rellevants o essencials per a ells i elles, però sobretot que els hi aportés noves activitats, propostes i nous aprenentatges.

Molts dels nens i nenes van dibuixar coses fantàstiques o elements poc adients per a un pati d'Educació Infantil, com ara unicorns, arcs de sant Martí, entre d'altres. Aquest fet es deu al fet que no hem de deixar de banda que estem treballant amb nens i nenes d'entre tres i cinc anys, i per tant, la fantasia és un tema freqüent en Educació Infantil. Seguidament, els nens de P5 van començar a dibuixar elements més reals que consideraven que hi mancaven en el seu espai de pati, com ara:

- Gronxadors.
- Tobogan.
- Caseta de fusta.
- Material natural per experimentar.
- Sorral.
- Cuineta.

Aquests dibuixos van ajudar-me a validar les meves observacions i conclusions, ja que els nens i nenes reflectien en les seves il·lustracions com el pati era una zona petita, sense cap infraestructura, poc material i sobretot en el qual no podien dur a terme totes les activitats, jocs i propostes que desitjaven, perquè l'espai no els hi permetia. Per tant, els dibuixos deixaven en evidència com els nens i nenes d'Educació Infantil necessiten exercitar el seu cos, dominar la seva motricitat gruixuda, manipular i crear amb la sorra per treballar la seva motricitat fina, poder experimentar amb diferents materials naturals que l'entorn els proporciona i sobretot jugar per aprendre, no només per passar l'estona. També he pogut extreure com el fet que el pati es veiés com una zona de sorra de grans dimensions i no és dónes valor a l'entorn exterior, ja que molts infants demanaven material natural, arbres, flors, zones enjardinades, aspectes que són clau per fomentar l'aprenentatge que l'entorn també educa i la natura ens proporciona una experimentació sensorial i aprenentatges com tenir cura del medi ambient, que qualsevol espai exterior ha de poder fomentar.

Finalment, podríem dir que el pati de l'escola no era adequat, ja que no contenia cap dels elements, zones i distribució que els infants demanaven o descrivien en els seus dibuixos. D'aquesta manera, aquesta anàlisi de les il·lustracions dels nens i nenes juntament amb la meua anàlisi de les observacions, ha ajudat al fet que es veiés com els patis d'Educació Infantil no estan preparats o no són adients per donar-los un valor educatiu i didàctic com la resta d'espais d'un centre escolar.

6. Conclusions

Després de fer una sèrie d'observacions a l'escola i haver analitzat unes il·lustracions dels infants, he pogut fer un buidatge de totes les dades obtingudes i per tant, extreure'n unes conclusions sobre tota la recerca i estudi.

En primer lloc, m'agradaria fer referència a les conclusions que he pogut extreure de l'anàlisi 1, és a dir, l'anàlisi de les observacions realitzades al centre escolar. Aquestes observacions van ser realitzades durant catorze dies, per tal de veure l'evolució de l'espai de pati i comparar el tractament de l'espai en dies diferents. Així doncs, pel que fa a aquesta anàlisi, tal com he anat mencionant, cada element observat repercutia o mostrava certa influència en els altres. Així doncs, tal com estigués organitzat i distribuït l'espai, els materials oferts en el pati, i la temporalització en la qual els infants estiguessin en aquesta en el pati, tenia certa repercussió en les actituds, activitats i accions que els infants duïen a terme en l'espai. Així doncs, podríem dir que l'espai del pati en si, repercuteix en la conducta dels nens i nenes, mostrant així com n'és d'important un simple pati per aquests infants, però sobretot, pel seu aprenentatge i desenvolupament.

Seguidament, analitzant detalladament tots els elements observats, podríem dir que el pati analitzat no era, ni és adequat per al grup classe que l'utilitzava, ja que com he anat mencionat en diferents apartats d'aquest treball, els alumnes tenien edats diverses, entre tres i cinc anys, per tant, les característiques individuals i sobretot necessitats dels nens i nenes no s'acollien en aquest espai de pati. Així doncs, les tipologies de jocs que es realitzaven en aquest espai tenien a veure amb l'oferiment del pati envers aquesta activitat, en altres paraules, els nens i nenes jugaven a allò que el material, infraestructures i espai els hi permetia, caient en la monotonia i en algunes ocasions en l'avorriment.

Per altra banda, pel que fa al tractament del gènere en el pati, també he pogut observar com les propostes no es feien de forma global, oferint als alumnes certes tipologies d'activitats o jocs depenent del seu sexe, per evitar l'excitament, excés de motivació o fomentar la tranquil·litat, depenent de si eren nens o nenes. A més, tot això reflectia que el treball coeducador que els espais d'un centre escolar han de poder oferir, tampoc acabava de reflectir-se, ja que l'espai no s'adaptava als infants, ja fos per als seus interessos, necessitats o capacitats en funció d'edat, característiques individuals, entre altres factors.

D'aquesta manera, globalment podríem dir que les observacions realitzades en aquesta escola de Cardedeu han reflectit el que amb la teoria he anat explicitant al llarg d'aquest treball, que el pati continua sent un espai poc productiu, poc preparat i sobretot sense una finalitat educativa pels nens i nenes, únicament vist com un lloc on desconnectar abans de tornar a endinsar-se a les aules. A més, també he pogut observar com tots aquests fets vénen influïts pel paper de la mestra o la visió que l'educadora té d'aquest espai. Per tant, gràcies a aquestes observacions he pogut aconseguir certs objectius que em proposava amb aquest projecte, que era veure l'adequació del pati i analitzar quina importància o valor se li ofereix a aquest espai com a espai exterior o entorn d'aprenentatge, que malauradament no era l'esperat.

En segon lloc, m'agradaria mencionar en aquest apartat quines conclusions he pogut extreure de les il·lustracions realitzades amb els infants, comparant-les amb les meves pròpies conclusions extretes de les observacions diàries anteriorment mencionades. Així doncs, un cop vaig poder fer un buidatge de totes les dades extretes envers les observacions, vaig decidir comptar amb l'opinió i la mirada dels infants observats, ja que d'aquesta manera podria obtenir una visió i conclusió més global i transversal en aquest treball. Pel que fa a les il·lustracions dels infants, aquests van reflectir amb uns dibuixos certs aspectes que concordaven amb la meva anàlisi, reflectint com la seva visió del seu espai de pati anava encaminada amb la mateixa que jo tenia d'aquest espai.

Per tant, els infants a través dels seus dibuixos oferien una alternativa del pati, amb tot aquell material, zones i espais que eren del seu interès i que els motivava per fer de l'espai un lloc gratificant i que els hi aportés nous coneixements que una aula no els permetia oferir. D'aquesta manera, gràcies a aquesta informació des de la mirada d'un nen o nena d'entre tres i cinc anys, vaig poder obtenir una visió més sustentada de l'espai, basant-me en el meu criteri i en el de les mateixes criatures. Finalment, gràcies a tota aquesta anàlisi i totes aquestes dades obtingudes, vaig decidir anar més enllà i portar a la realitat el somni dels nens i nenes, fent un model a través d'una maqueta, de com seria el seu pati ideal, tenint en compte les seves opinions, les meves observacions i tota la teoria que apareix en aquest treball en si.

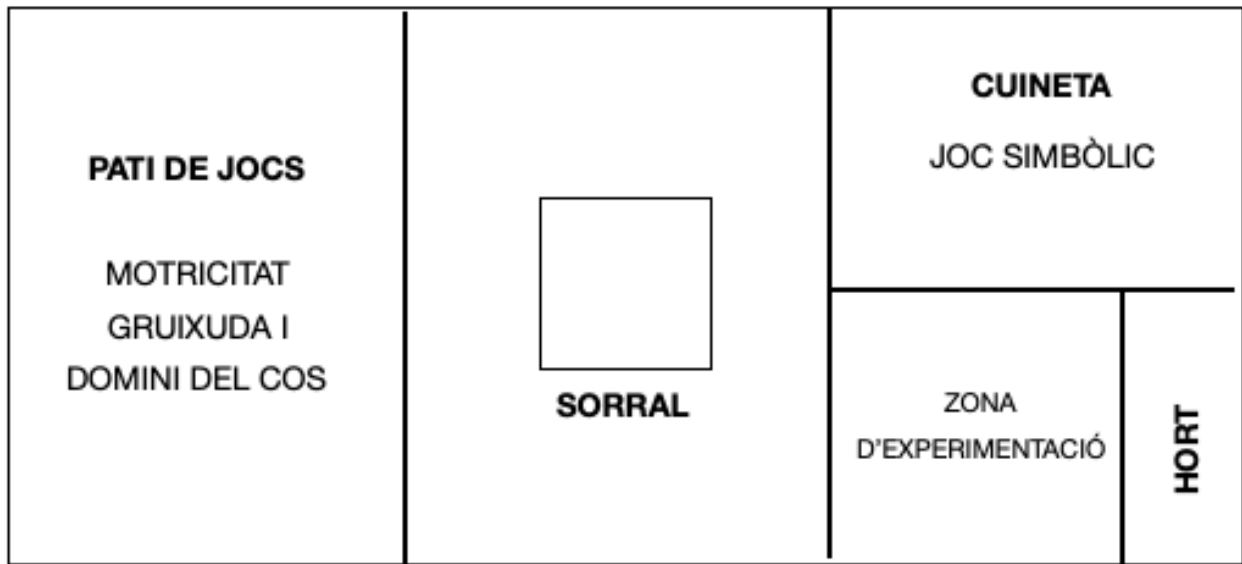
En tercer i últim lloc, tal com apareix en la introducció i en diferents apartats del treball, per fer d'aquesta teoria i part pràctica un acostament més crític a la realitat, vaig decidir fer una investigació per crear una proposta d'innovació docent de pati. Així doncs, en aquest apartat m'agradaria parlar sobre la realització de la maqueta, no només com s'ha portat a terme, sinó amb quins objectius i perquè la distribució, oferiment de materials i zones s'han triat per poder construir-la. Per una banda, m'agradaria recordar quina és la finalitat d'aquesta maqueta, ja que l'objectiu d'aquest model és un dels objectius específics d'aquest treball, amb tots els altres objectius que el segueixen i vinculen:

- Dissenyar un pati adaptat a les infraestructures, recursos i característiques de l'alumnat d'una escola de segon cicle d'Educació Infantil de Cardedeu.
 - Dissenyar i organitzar el pati per tal de fomentar el desenvolupament i la promoció del currículum a través de l'adequació dels materials, del foment del joc i la importància de l'entorn per Educació Infantil.
 - Potenciar les possibilitats coeducatives que ofereix l'espai exterior de l'escola.
 - Adaptar les possibilitats del pati a les necessitats i interessos dels infants.
 - Desenvolupar una maqueta de pati a partir de l'observació i els interessos dels infants que permeti enriquir i diversificar l'ús quotidià de l'espai exterior.
 - Vincular l'infant amb el medi i formar una major consciència envers aquest.
 - Acollir les iniciatives dels infants per fer dels espais exteriors un o més ambients creats amb la seva participació.

Per altra banda, per poder realitzar la maqueta vaig fer ús de diferents materials, depenent dels elements, objectes, infraestructures i zones que volia col·locar:

- Cartó ploma per la base, sustentada per una altra base de suro per així simular la sorra de l'espai.
- Peces de plàstic de maqueta i cartó per les infraestructures i mobles.
- Elements naturals (sorra, terra d'adobament, molsa i troncs) per crear arbres, zones enjardinades, arbustos i els objectes de la taula d'experimentació.
- Paper de seda per a detalls més concrets, com ara les hortalisses de l'hort i les flors.
- Taps de plàstic per a fer la base dels arbres.
- Vernís, *súper glue* i silicona com a cola per enganxar tots els elements i objectes.

La distribució d'aquesta maqueta va ser en funció de tots els instruments de recollida de dades emprats en aquest estudi, és a dir, a partir de la visió del Departament d'Ensenyament, de les meves observacions i els dibuixos dels infants. Així doncs, la maqueta tindria la següent organització:



Recurs 1: Plànol de la maqueta realitzada



Recurs 2: Fotografia de la maqueta des d'adult

Tal com explica el Departament d'Ensenyament (2016), s'ha de planificar l'espai del pati per fer-ne un espai que potenciï l'assoliment de les capacitats dels infants, per tant, ha d'ofrir zones que puguin aportar experiències i coneixements diferents dels nens i nenes. Així doncs, el model de maqueta realitzat volia que tingués zones diferenciades per treballar o oferir aprenentatges diversos als infants, col·locant les següents zones:



Recurs 3: Fotografia ampliada de la zona de pati de jocs

- Espai per a treballar la motricitat gruixuda a través de diferents infraestructures. A més, també es pot realitzar joc lliure entre altres activitats motores.



Recurs 4: Fotografia ampliada de la zona de sorral

- Espai com a zona de sorral, per tal d'experimentar i manipular la sorra a través de diferents materials, embuts i objectes. A més, també trobem una petita caseta per a guardar i col·locar el material pertinent.



Recurs 5: Fotografia ampliada de la zona de joc simbòlic

- Espai de joc més simbòlic amb l'ofertament d'una cuineta, taules i bancs per dur a terme aquesta tipologia de joc.



Recurs 6: Fotografia ampliada de la zona d'experimentació i hort

- Espai per treballar i tenir contacte directe amb la natura, tractant amb l'entorn i l'ambient que ofereix l'espai del pati. Per a tot això, s'ofereix una zona amb un hort, al qual els infants poden accedir, cuidar i plantar tota mena d'hortalisses, fruites o plantes que desitgin.
- Espai per fomentar l'experimentació sensorial, amb l'ofertament de material natural divers que poden col·locar o guardar en el seu moble pertinent. Aquest espai també compta amb una taula d'experimentació per tal que els nens i nenes poguessin treballar de forma autònoma i lliure.

A més, un altre element clau que és present al llarg de tota la maqueta és la natura, ja que el pati previ dels nens i nenes era pràcticament un sorral de grans dimensions, per tant, s'ha volgut proposar un model de pati amb més zones enjardinades, més vegetació, arbres i un petit hort natural, per així fomentar tenir cura de l'entorn que ens envolta, i tenir un contacte més directe amb l'educació verda.

Així doncs, podríem dir que aquesta maqueta reflecteix tot el meu estudi al llarg d'aquest treball, és a dir, des de la mirada d'autors, dels infants i de mi mateixa hem construït un model real d'innovació docent de pati, la qual pot servir per reflexionar sobre aquest espai i com n'és d'important tenir en compte els interessos i necessitats dels infants a l'hora de preparar un espai o una zona dedicada per a ells i elles, ja que no només ha de ser atractiu per les criatures, sinó que també ha de ser útil, útil per garantir un bon aprenentatge.

Finalment, per acabar amb les conclusions del meu treball, m'agradaria fer una petita reflexió sobre com aquest projecte m'ha ajudat a finalitzar una etapa tan primordial per a la meva formació, una etapa inoblidable i important per a la meva vida. Aquests quatre anys de formació acadèmica a la Universitat de Vic, han estat molt importants per a mi, ja que m'han ensenyat que l'educació en l'etapa d'infantil és molt important, i les futures educadores hem de ser-ne conscients, de la mateixa manera que hem de ser conscients que el nostre paper com a mestres és essencial, ja que som el model i guies d'aquests petits infants. He gaudit d'aquesta experiència en tots els àmbits, inclús aquells petits moments, tan grans i significants per a mi i la meva docència. Cal dir que tot i que m'estava formant com a futura mestra d'Educació Infantil, mai he deixat de ser una alumna més i aprendre dels meus errors i de les meves virtuts com a tal, ja que encara que la nostra funció sigui educar i ensenyar als infants, gràcies als petits i petites, estem en un aprenentatge continu. A més, he après a què en la pràctica tot deixa de ser teoria i has de posar-te a prova i viure les experiències i l'educació en si com un gran repte, però sent a la vegada un repte satisfactori i positiu.

Gràcies a la meva formació acadèmica d'aquests darrers anys, he pogut aprendre com per ser una bona mestra cal una contínua motivació, ja que en cada escola existeixen petits miracles cada dia, dificultats que se superen, adquisició de nous coneixements i capacitats per al futur i això és, principalment, el que cal viure per ser grans mestres. Per altra banda, he après com el fet de ser mestra implica il·lusió. Fer de mestra és posar la llavor de la curiositat en aquells més petits perquè esdevinguin grans persones. Ser mestra implica tenir en compte el que necessita l'infant i hauria de ser una feina vocacional, ja que només aquells que la senten com una gran professió i una de les més importants, seran capaços de transmetre coneixements veritablement profitosos als nens i nenes. Ser mestra és sentir orgull quan sents a un alumne dir "aquesta va ser la meva mestra a l'escola" i aquest tipus de mestra, és el que en un futur vull arribar a ser.

7. Referències bibliogràfiques

A Lapierre, B Aucouturier (1997). Simbologia del movimiento. Editorial Científico Médica.

Alcántara, G. E., y Limas, M. B. (2013). Estudio comparativo del recreo dirigido y el recreo libre y su influencia en la conducta de los estudiantes del turno matutino del segundo ciclo de básica del centro escolar Jorge Iarde del municipio de San Martín y el centro escolar San Luis Talpa del municipio de San Luis Talpa. Tesis de licenciatura. Universidad de El Salvador. Recuperat de: <http://ri.ues.edu.sv/id/eprint/5415/1/Estudio%20comparativo%20del%20recreo%20dirigido%20y%20el%20recreo%20no%20dirigido%20y%20su%20influencia%20en%20la%20conducta%20de%20los%20y%20las%20estudiantes%20del%20turno%20matutino%20del%20segundo%20ciclo%20de%20educaci3n%20b3sica:%20del%20Centro%20Escolar%20Jorge%20Larde%20d.pdf>

Ara.cat. (2015). L'entorn educatiu, clau en l'aprenentatge. Recuperat de: https://criatures.ara.cat/criatures/lentorn-laprenentatge-repensar-laulla-convensional_1_1807049.html

Arce, D. (2010). Con recreos dirigidos, colegios de La Pintana disminuyen la violencia. La Tercera. Recuperat de: <http://www.latercera.com/noticia/con-recreos-dirigidos-colegios-de-la-pintana-disminuyen-la-violencia/>

Arnaiz, V. (2005). Jugant, jugant... l'ofici de créixer. Barcelona: Editorial Graó.

Bofill, J. (2010). El pati de les escoles; espais d'oportunitats educatives. <https://fundaciobofill.cat/uploads/docs/i/z/3/x/4/c/l/e/o/525.pdf>.

Bonal, X. (1998). Canviar l'escola : la coeducació al pati de jocs. Quaderns per a la coeducació.

Bratman, G., Hamilton, J. y Daily, G. (2012). The Impacts of Nature Experience on Human Cognitive Function and Mental Health. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1249, 118-135.

Chawla, L. (2015). Benefits of Nature Contact for Children. *Journal of Planning Literature*, 30(4), 441-446.

Cols, Carme (2007). Organitzar i viure els espais. *Revista Infància*.

Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya (2016). *Currículum i orientacions Educació Infantil segon cicle*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

Evans, J. and Pellegrini, A. (1997). Surplus energy theory: An enduring but inadequate justification for school break-time. *Educational Review*. 9(3), 229-336.

Flores, A. B. I. C. (2017). *Desfer la teranyina del gènere des de l'educació*. Eumo.

Freire, H. (2011). *Educación en verde: Ideas para acercar a niños y niñas a la naturaleza*. (ed. 21). Barcelona: Graó.

Fröbel, F. (1913). *La educación del hombre*. Madrid: Del Jorro Editor (traducción del alemán de Luis de Zu- lueta).

Gómez R, Humberto. (1995). *Valor pedagógico del recreo*. Bogotá, Cooperativa Editorial Magisterio.

Klein, M. (1978). *Obras completas II. Contribuciones al psicoanálisis*. Buenos Aires, Argentina: Paidós: Horne

Ledesma, C. (2012). *Uso y distribución de los espacios escolares*. Valladolid: Escuela Universitaria de educación de Palencia. Recuperat de <https://uvadoc.uva.es/bitstream/10324/2911/1/TFG-L155.pdf>

Llei orgànica 3/2018, de 5 de desembre, de protecció de dades personals i garantia dels drets digitals, BOE núm. 294 (2018).

Louv, R. (2005). *The last child in the Woods*. Londres: Atlantic Books.

Martori, M. S. (2007). *Balones fuera: Reconstruir los espacios desde la coeducación* (Recursos). Editorial Octaedro, S.L.

Montessori, M. (2013): *El método de la pedagogía científica*. (3a ed.) Madrid: Biblioteca nueva.

Neill, A. (2018). *Summerhill: Un punto de vista radical sobre la educación de los niños* (1.a ed.). Fondo de Cultura Económica.

Orden ECI/3960/2007, de 19 de diciembre, *por la que se establece el currículo y se regula la ordenación de la educación infantil*. Boletín Oficial del Estado, 5, de 5 de enero de 2008.

Pérez, L. y Collazos, T. (2007). *Los patios de recreo como espacios para el aprendizaje en las instituciones educativas*. Sedes Pablo Sexto en el Municipio de Dosquebradas. Colombia: Universidad Tecnológica de Pereira. Recuperat de <http://repositorio.utp.edu.co/dspace/bitstream/handle/11059/761/371621P438lp.pdf;jsessionid=1F3414EA8C7D8CEDE617AEE9A82E73CC?sequence=1>

Piaget, J. (1932). El juicio moral en el niño. Barcelona, Fontanella, 1974.

Prats, J., Fuentes, C. & Sabariego, M. (2019). *La investigación evaluativa de materiales didácticos para la educación política y ciudadana a través de contenidos históricos*. Revista Electrónica Interuniversitaria de Formación del Profesorado.

Ritscher Penny (2006): El jardí dels secrets: organitzar i viure els espais exteriors en les escoles. Barcelona. Editorial Rosa Sensat.

Safareig, E. (2017). Construïm el pati que volem. el nou safareig. Recuperat de: <https://elnousafareig.org/2017/04/26/construim-el-pati-que-volem/>

Saunders, M., Lewis, P. & Thornhill, A. (2012). Research Methods for Business Students. 6^a edición, Pearson Education Limited.

Schulmaister, C. (2007). *La importancia del recreo*. Río negro. Recuperat de <http://www.rionegro.com.ar/diario/2007/07/10/imprimir.20077o10s01.php>

Tonucci, F. (2004). Quan els infants diuen: PROU!. Editorial Graó.

Vidiella, Rosa (2003): El jardí a l'escola bressol. Revista Infància.

Annexos

En aquest codi QR que es troba a continuació, apareix una carpeta general amb tota la informació, documents, fotografies i vídeos que s'han realitzat com a annexos d'aquest treball. Així doncs, hi haurà una carpeta dedicada a tot el que fa referència a les observacions diàries a l'escola, una altra amb totes les fotografies, vídeos i plànols de la maqueta i finalment, una darrera carpeta amb les il·lustracions dels infants que s'han analitzat en aquest treball.

